

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra křesťanské sociální práce

Charitativní a sociální práce

Helena Večeřová

„Dobřej pocit“

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Iva Linhartová

2016

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, a použila jen uvedené bibliografické a elektronické zdroje.“

V Olomouci 10. března 2016

Helena Večeřová

Poděkování

Děkuji Mgr. Ivě Linhartové, za odborné vedení bakalářské práce a cenné rady při zpracování této bakalářské práce. Zároveň děkuji všem respondentům za jejich pomoc při realizaci výzkumu.

Motto: Mysli globálně, jednej lokálně.

(Gojová, 2006, s. 15)

Obsah

Úvod.....	13
I. TEORETICKÝ RÁMEC.....	15
1 Komunita	15
1.1 Co je to komunita.....	15
1.2 Práce s komunitou.....	17
2 Dobrovolnictví.....	21
2.1 Co je to dobrovolnictví	21
2.2 Typologizace dobrovolnictví	23
2.3 Komunitní dobrovolník.....	25
3 Motivace k prosociálnímu chování.....	27
3.1 Motivace	27
3.2 Altruismus a Prosociální chování	28
3.3 Hodnoty	30
3.4 Motivace k dobrovolnictví.....	31
II. VÝZKUMNÁ ČÁST	35
4 Výzkum.....	35
4.1 Cíl výzkumu a výzkumná otázka.....	35
4.2 Popis použité metody.....	35
4.3 Metoda sběru dat, Průběh výzkumu	36
4.4 Popis výzkumného souboru.....	37
4.5 Metoda analýzy dat.....	39
4.6 Oblast etiky	39
5 Interpretace výzkumu	40
5.1 Osobní důvod, Zalíbení v dobrovolnictví.....	41
5.2 Uznání, Zadostiučinění	42
5.3 Seberealizace	43
5.4 Pomoc lidem	44
5.5 Obec, komunita.....	46
5.6 Osobní zdroje motivace	48
6 Diskuse.....	50

Závěr	55
Seznam použitých zdrojů.....	57

Úvod

Mým cílem v této práci je zjišťování motivace k dobrovolnictví za pomoci kvalitativního výzkumu, přičemž se zaměřím na dobrovolníky v konkrétní obci Cholína, kde žiji. Důvodem tohoto specifického směřování této práce, je snaha prozkoumat možnou přítomnost určité komunitní motivace k dobrovolnictví. Ve stručnosti se chci zaměřit na to, jaké motivy ovlivňují práci těchto dobrovolníků, a zdali sami dobrovolníci chápou příslušnost ke komunitě, jako důležitý faktor motivace k dobrovolnictví.

Toto téma jsem se rozhodla zpracovat ze dvou důvodů. Prvním byla snaha více prozkoumat fenomén dobrovolnictví. Dobrovolnictví může sloužit jako nástroj rozvoje občanské společnosti, neboť je spjato s principem solidarity či participace a umožňuje občanům aktivně přetvářet okolní společnost. Domnívám se, že tyto prvky, tedy participace, solidarita aj., tvoří také základ sociální práce, která by bez nich nemohla existovat

Druhým důvodem byla snaha zjistit, jaké spojení může existovat mezi motivací k dobrovolnictví a metodou práce s komunitou. Potenciál práce s komunitou je v českém prostředí dle mého názoru nedocenený. Krize sociálního státu a další faktory zapříčiňují, že se v kontextu sociálních služeb stále častěji setkáváme s požadavkem zřizovatelů na zefektivnění, zlevnění služby či na vyšší finanční zapojení samotného klienta. Tato redukce finančních prostředků však nemusí být nutně pouze negativní, může být impulzem pro přetvoření poskytovaných služeb, větší podporu terénních a ambulantních služeb, které zároveň klientům umožňují zůstat ve svém přirozeném prostředí, a sociálnímu pracovníkovi otvírá možnost zapojit členy místní komunity do péče o klienta.

Moje práce se skládá z teoretické a výzkumné části, přičemž obsahově je teoretická část této práce poměrně pestrá. Důvodem je, že zodpovězení výzkumné otázky vyžaduje informace o tématu komunity, dobrovolnictví a motivace. V první kapitole se tak budu věnovat základnímu nastínění témat komunita a práce s komunitou. Druhá kapitola bude zaměřena na oblast dobrovolnictví a komunitního dobrovolnictví. Poslední kapitolu v teoretickém rámci, bude tvořit téma motivace k prosociálnímu chování, zde obecně zpracuji oblast lidské motivace a následně pak i samotné téma motivace

k dobrovolnictví. Při zpracování této části práce, často čerpám informace od autora Pavola Friče (a s ním spolupracující autory), který se tématu dobrovolnictví a motivace k dobrovolnictví dlouhodobě věnuje, dalším důležitým zdrojem je publikace *Prosociální charakteristiky osobnosti dobrovolníků* od Zdeňka Mlčáka a Heleny Záškové.

Ve výzkumné části popíši metodologii výzkumu a následně zde uvedu interpretaci dat získaných z rozhovoru. Souvislost mezi teoretickou a výzkumnou částí zreflektuji v závěrečné diskuzi. Celou práci následně zhodnotím v závěru.

I. TEORETICKÝ RÁMEC

1 Komunita

V úvodní kapitole své práce popíši téma komunita a následně se zaměřím na oblast práce s komunitou.

1.1 Co je to komunita

V této podkapitole bude mým cílem stručné představení pojmu komunita. Tento pojem je dnes mnohdy zúžen pouze do kontextu sousedské komunity či terapeutické komunity (jak naznačuje Navrátil, 2001), nicméně možnosti výkladu slova komunita jsou širší. Proto zde představím několik definic komunity a její typologizaci. Z literatury vyplynulo mnoho definic a specifik pojmu komunita, já si pro svou práci vybrala pohled Gojové, Navrátila a Friče s Vávrou. Dále zde vysvětlím specifické pojmy, jako jsou solidarita či participace

Slovo komunita je odvozeno od latinského termínu *communitatem* a je přeložitelné jako následovnictví. Jak uvádí Frič a Vávra, termín komunita se do pozornosti společenských věd dostal v devatenáctém století ve spojitosti se snahou vysvětlit otázku sociální soudržnosti industriálních společenství v USA a v západní Evropě.¹ (Frič, Vávra 2012, s.10-11)

Gojová ve své knize Teorie a modely komunitní práce popisuje charakteristiky komunity. Jmenuje například potřebu pocitu sounáležitosti² a solidarity³ mezi jednotlivými členy (označení jako smysl pro komunitu = sense of community). Uvádí také schopnost komunity utvářet a sdílet hodnoty či vytvářet vlastní specifickou „komunitní“ komunikaci.

---

¹ Toto téma později zpracovává, velikán sociologie, Emile Durkheim ve svém díle Společenská dělba práce (Frič, Vávra, 2012, s.10-11)

² Pocit sounáležitosti znamená zájem jednotlivých členů o vzájemný prospěch, jde o sdílení společní víry (Gojová, 2006, s.8)

³ Solidarita je založena na rovnocenné kooperaci, mezilidské pomoci. (Petrousek a kol ,1996, s. 1185)

Moravská (in Bernard) komunitu definuje jako kombinaci tří složek: společné území, interpersonální vztahy a sociální interakci (Bernard, 2009, s. 751). Naproti tomu Keller (in Gogová) vymezuje komunitu jako „sociální útvar charakterizovaný jinak zvláštním typem sociálních vazeb uvnitř, mezi členy, jednak specifickým postavením navenek, v rámci širšího sociálního prostředí.“ (Gojová, 2006, s. 7)

Definice komunity je nespočet. Jak na toto téma píše Navrátil, pro sociální práci jsou typické dva výklady slova komunita. První je spjat s teritoriálním vymezením komunity, jedná se o komunitu vymezenou určitou lokalitou (obcí, městem, sousedstvím, státem atd.). Za druhé může být komunita nazírána z pohledu zájmové činnosti (jde tedy o zájmovou komunitu), jde o popis komunity lidí se společným zájmem a Navrátil zde jako příklad jmenuje lidi se stejným etnickým původem. (Navrátil, 2001, s. 131)

Frič a Vávra (podobně jako Navrátil) jmenují rozdělení komunity na lokální a zájmovou, nově však přidávají virtuální komunitu. Lokální komunitu definují jako skupinu lidí sdílejících společné území, hodnoty a historii. Pro tento druh komunity je typická vysoká míra participace na různých aktivitách⁴ a silný pocit solidarity.⁵ K danému typu komunity píše též Gojová (avšak lokální komunitu nazývá jako komunitu tradiční), i ta ji definuje jako geograficky definovaný sociální útvar se silným prvkem vřelost, intimity a sociální koheze⁶ s jasným systémem rolí a pozic jednotlivých členů. (Gojová, 2006, s. 7-9)

Naproti tomu komunita zájmová spojuje lidi se společným zájmem, její členové na sobě nejsou sociálně závislí. Jde tedy o komunitu určité minority, komunitu profesní, pečující, politickou nebo duchovní, a samozřejmě o komunitu lidí zabývajících se zájmovou činností (tj. o komunitě filatelistů, zahrádkářů)“ Komunitní činnost těchto skupin je mnohdy organizovaná a reprezentovaná nějakým spolkem, klubem či občanským sdružením. (Frič, Vávra, 2012 s. 16)

Posledním druhem, dle Friče a Vávry, je komunita virtuální. Jedná se o síť lidí sdílejících shodné zájmy, pocity a ideály. Sociální vazby jsou, v rámci této komunity,

---

⁴ Participace znamená možnost účastnit se, rozhodovat a podílet se. je spjata s myšlenkou partnerství. V sociální práci je participace například spjata se zapojení klienta do procesu plánování, realizace a evaluace (Gojová, 2006, s. 52-53)

⁵ Další autoři lokální komunitu nazývají též komunitou tradiční

⁶ Sociální nebo skupinová koheze vyjadřuje míru vnitřní soudržnosti určité skupiny. (Petrousek a kol. 1996, s. 498)

omezeny na kyberprostor.⁷ Příkladem jsou např. diskusní komunity, volnočasové sociální sítě). (Frič, Vávra, 2012, s. 17)

V předešlých definicích často figurují pojmy solidarita a participace. Těm věnuje pozornost Kolibová (2014). Zmiňuje například souvislost mezi aktivním zapojením obyvatel do života obce, a mírou sociální soudržnosti. V rámci tématu solidarity rozlišuje solidaritu jednotlivce a solidaritu skupinovou. Právě skupinová solidarita může mít podobu participace a je spjata se sdílením zodpovědnosti v rámci komunity. (Kolibová, 2014, s. 50-52)

Tématu komunit se věnují autoři Wood a Judikis (2002. p. 12), ve své práci identifikují 6 aspektů, které specifikují fungování komunity:

1. Vědomí společného zájmu či účelu
2. Očekávání vzájemné spolupráce, zodpovědnosti
3. Vědomí společného původu
4. Vzájemný respekt individuálních zájmů členů v komunitě
5. Vzájemná snaha o prospěch komunity
6. Pocit povinnosti či závazku přispět k blahu komunity

Shrnu-li informace v této podkapitole, pro komunitu je například příznačná potřeba sounáležitosti a solidarity, dále pak specifické sociální vazby a interakce mezi členy společenství a možnost vymezit se v rámci svého širšího okolí. Z textu také vyplývá, že komunity můžeme dělit převážně na komunity založené na geografické či zájmové příslušnosti, přičemž pro účely mé práce, budu dále pracovat s obojím rozlišením. Pozitivními aspekty ve fungování komunit, může být snaha o prospěch komunity či pocit závazku a zodpovědnosti. Tyto oblasti mohou poskytnout důležité zdroje pro práci s komunitou.

1.2 Práce s komunitou

V rámci této podkapitoly představím téma práce s komunitou. Nejdříve stručně nastíním její historii, a následně uvedu její charakteristiky. V této podkapitole také představím některé modely komunitní práce a využitím klasifikaci dle Poppla. V souvislosti s tématem mé práce bych ráda blíže popsala rozvoj komunity, dále pak

---

⁷ Frič uvádí, že virtuální komunitu lze chápat i jako specifický druh zájmové komunity vystavěnou na bázi elektronické komunikace (Frič, Vávra, 2012, s. 17)

model komunitní akce, komunitní vzdělávání a komunitní organizace. V závěru stručně zmíním oblast komunitní sociální práce.

Myšlenka komunitní práce je spojena s rokem 1990, kdy se vzdělávání sociálních pracovníků přesouvá na vysokoškolskou úroveň. V této době je komunitní práce již vnímána jako jedna z metod sociální práce, nicméně její rozvoj je spjat až s problematickým soužitím majority s romskou minoritou na severu Čech. (Havrdová, 2015, s. 8-11)

Komunitní práci charakterizuje Dunham (1958, in Navrátil) jako cílenou činnost zaměřenou na práci se zdroji komunity, na rozvoj skupinové solidarity, rozvoj pocitu sounáležitosti a podporu kooperace mezi členy komunity, v neposlední řadě chápe komunitní práci, jako způsob zprostředkování změny v komunitě (Navrátil, 2001, s. 131). Navrátil pak komunitní práci prezentuje jako způsob organizovaného kolektivního snažení s cílem ovlivnit situaci v příslušné komunitě. Celý tento proces se pak skládá z dvou stěžejních momentů, těmi jsou plánování a organizování činností.

Komunitní práce se nerozvíjela jednotně, jednotlivé komunity musely reagovat na rozličné problémy, disponovaly odlišnými zdroji a přicházely s různými modely řešení problémů. Tyto modely zkoumal Popple, který v roce 1995 (in Gojová) popsal osm modelů komunitní práce

Popple představil tuto modely:

- Rozvoj komunity- je zaměřen na podporu svépomocných skupin a dobrovolnictví v komunitě
- Komunitní akce- je zaměřená na změnu rozložené moci v rámci určitého území
- Komunitní péče-jejím cílem je rozvoj a zkvalitnění nabídky sociálních služeb, rozvíjí svépomocná a dobrovolnická uskupení
- Komunitní organizace- cílem je lepší koordinace služeb
- Sociální/ komunitní plánování- snaží se zefektivnit plánování služeb na daném území, je založeno na analýze sociálních podmínek, zmapování zdrojů a již existujících služeb.
- Komunitní vzdělávání- pracuje s integrací znevýhodňovaných skupin při procesu vzdělávání
- Feministická komunitní práce- jejím cílem je zlepšení postavení žen a boj proti genderovým stereotypům

- Antirasistická komunitní práce- její snahou je odstranění nerovnosti, které omezují příslušníky etnických menšin (Gojová, 2006, s. 74-81)

Cílem rozvoje komunity, je její ekonomická a společenská prosperita. Pracuje s lidským potenciálem dané komunity, akcentuje environmentální zájmy a zdůrazňuje rovné šance a příležitosti. Komunitní rozvoj je mnohdy reakcí na sociální problémy a silně závisí na sociálním a historickém kontextu dané komunity (například ekonomická situace komunity, demografická situace, sousedské vztahy, hodnoty)⁸. (Brake, Deller, 2008, p. 8-15) V českém prostředí se tématem rozvoje komunity zabývá například Josef Bernard. Daný autor například zmiňuje pozitivní efekt přenesené působnosti obcí (vyšší šance na rozvoj, kolektivní rozhodování, vlastní finanční zdroje) či schopnost komunity kolektivně usilovat o změnu a schopnost mobilizovat komunitní zdroje.⁹ (Bernard, 2011, s 746-753)

Popple (in Gojová) komunitní organizaci chápe jako model, jehož cílem je posílení a vylepšení vztahů několika organizací což přispěje ke kvalitnějšímu poskytování služeb. Novotná a Schimmerlingová (Gojová, 2006, s. 75) uvádějí, že „komunitní organizace sdružuje dobrovolné organizace v malých obcích za tím účelem, aby se podílely, jak na plánování sociálních a jiných opatřeních, tak na jejich realizaci.“

Cílem komunitního vzdělávání může být změna problematických postojů v dané komunitě nebo snaha naučit členy dané komunity novým dovednostem, umožňujícím řešit jejich problémy. Vzdělávací aktivity nesměřují pouze k jednomu konkrétnímu jedinci či skupině, jejich snahou je rozvoj celého společenství.

Komunitní akce se snaží pomocí přímé akce omezit existující nerovnosti na daném území, k čemuž jsou využity především přímé konfrontace a vyjednávání. Komunitní akce má

---

⁸ Komunitní rozvoj zaznamenal velký rozmach v 70. letech 20. století a dnes se opět vrací do popředí zájmu. Zahrnuje v sobě mnoho rozličných přístupů a nástrojů, jako jsou evropské strukturální fondy, podpora lokální/komunitní ekonomie, aktivní občanství, ekologické aktivity, komunitní organizace, komunitní řízení/správa či management. (Brake, Deller, 2008, p. 8-15)

⁹ Pro zajímavost bych také zmínila strategii LEADER, která je zaměřena na rozvoj periferních a venkovských oblastí. Jedná se o jeden z nástrojů kohezní politiky Evropské Unie.⁹ (Národní strategický plán LEADER, 2014)

radikálnější charakter než ostatní modely, klienty vnímá jako oběti a povětšinou s snaží o institucionální změnu, která odstraní nerovnost a přispěje ke zlepšení kvality života členů komunity.¹⁰ (Gojová, 2006, s. 75-79)

K propojení komunitní a sociální práce se vyjadřuje Navrátil. Píše, že objeví-li se v komunitě problém, je potřeba, při jeho nápravě, myslet komplexně a přijmout fakt, že klientem je celá komunita nikoli jednotlivec.¹¹ Navrátil také poukazuje na určitá specifika sociální práce s komunitou (dle Rossové, 1955). Uvádí, že komunita je sama schopna řešit své problémy, dále dodává, že důsledky změn, které iniciovali samotní členové komunity, mají trvalejší a významnější charakter. Zmiňuje také důležitost komplexního (holistického) vnímání komunity či potřebu maximálně podporovat aktivní přístup členů komunity.¹² (Navrátil, 2001, s. 131-133)

V této podkapitole jsem uvedla možné zdroje pro řešení problémů v komunitě, jmenovala jsem možnost mobilizovat zdroje, apelovat na princip solidarity, sounáležitosti a kooperace mezi členy komunity. V souvislosti s tématem komunitní práce, jsem uvedla typologizaci modelů dle Poppla, toto rozlišení naznačilo možnost využití dobrovolnictví jakožto zdroj rozvoje komunity, proto se v rámci kapitoly zaměřím právě na oblast dobrovolnictví.

---

¹⁰ S rozlišením komunitní práce dle Poppla, pracuje i Navrátil (2001)

¹¹ Tímto propojením myslím právě přijmutí komunity jakožto klienta

¹² Gojová k tématu komunitní sociální práce připojuje pojem zplnomocnění. Zplnomocnění je spjata s participace a zkompetentněním, znamená snahu poskytnout lidem více moci, a tím i více možností rozhodovat se, a ovlivňovat své okolí a zlepšit tak svůj život. (Gojová, 2006, s. 48)

2 Dobrovolnictví

V této části práce se zaměřím na detailnější popis tématu dobrovolnictví, které jsem již naznačila v předešlé kapitole. Nejdříve nastíním obecné informace o dobrovolnictví, následně se v druhé podkapitole budu věnovat základnímu rozdělení dobrovolnictví. Závěrem kapitoly představím téma komunitního dobrovolnictví.

2.1 Co je to dobrovolnictví

V této podkapitole nejdříve stručně popíši základní informace o dobrovolnictví, uvedu definici dobrovolnictví, zmíním jeho roli ve společnosti a jeho stručnou historii. Ve stručnosti zde nastíním legislativní úpravu dobrovolnictví a téma managementu dobrovolnictví.

Jak uvádí Mlčák a Zášková (2013, s. 5) „Dobrovolnictví je důležitým indikátorem demokratické společnosti.“ Je spojeno s hlubokou mírou odpovědnosti člověka, jak za sebe, tak za druhé, potažmo za celou společnost. Dobrovolnictví můžeme chápat i jako doplněk neziskového sektoru, dále pak přispívá k decentralizaci moci a posílení participace občanů ve společnosti. Určitou doplňkovou roli může zastávat i v sociálních službách.¹³ (Mlčák, Zášková, 2013, s. 5-9)

O historii dobrovolnictví v ČR píše Matoušek a kol. (2013), uvádí, že dobrovolnictví na našem území má dlouhou tradici, nicméně vlivem nacistické a komunistické nadvlády bylo upozaděno. Jeho návrat je tak spjat až s rokem 1989. Významnou roli zde sehrály i iniciativy a příklady dobré praxe ze zahraničí. Například z popudu americké organizace Open Society Institute a Programu rozvoje dobrovolnictví, vznikla v roce 1999 organizace HESTIA – Národní dobrovolnické centrum pro řízení dobrovolnictví. (Matoušek a kol., 2013, s.59-64)

Definici dobrovolnictví přináší Dingle (in Mlčák, Zášková, 2013) a uvádí tyto tři specifické rysy dobrovolnické aktivity:

1. Dobrovolnictví není práce vykonané pro finanční zisk

---

¹³ Mlčák a Zášková poznamenávají, že v USA dobrovolníci například zabezpečují oblast péče o umírající, (dobrovolníci zastanou 75 % této práce) (Mlčák, Zášková, 2013, s.11)

2. Je vykonáváno na základě svobodného rozhodnutí jedince

3. Nese v sobě prospěch třetí strany i dobrovolníka¹⁴(Mlčák, Zášková, 2013, s.11)

V tomto bodě své práce bych ráda uvedla pohled Friče a Pospíšilové na tvrzení, že dobrovolnictví je motivováno finančním ziskem. Autoři přiznávají, že dobrovolnictví je sice definováno jako práce vykonaná bez nároku na odměnu, to ovšem nevylučuje přijetí nějaké formy odměny. Současně pak uvádějí širokou škálu odměn, které lze dobrovolníkovi poskytnout, jde především o proplácení výdajů a cestovného, o volný přístup ke službě, drobné dárky a odměny. (Frič, Pospíšilová, 2010, s. 9)¹⁵ K problematice placené či neplacené formy dobrovolnictví se taktéž vyjadřují i autorky Zášková a Mojžíšová. Uvádějí, že v praxi se můžeme setkat i s „placenými dobrovolníky“. Příkladem mohou být honorovaní dobrovolníci v Mírových sborech. (Mojžíšová a Zášková, 2011, s. 63)¹⁶

Dobrovolnictví je v České Republice upraveno zákonem 198/2002 o dobrovolnické službě. Tento zákon definuje základní pojmy a upravuje vztahy všech zúčastněných stran.¹⁷ Působení dobrovolníků je též upraveno zákonem 108/2006 o sociálních službách, zmíněno je též ve standardech kvality.¹⁸

O náležitostech vzájemné spolupráce dobrovolníka s organizací, píše Matoušek a kol. a představují téma managementu dobrovolnictví. Uvádějí, že nejčastějším místem působení dobrovolníků, jsou právě oblasti spjaté se sociální a zdravotní tematikou, avšak jejich zapojení není jednoduché a nárokuje si profesionální řízení. (Matoušek a kol. 2013, s. 60) Potřeba profesionálně řídit práci dobrovolníků je spojena převážně

---

¹⁴ Web HESTIA uvádí, že dobrovolnictví může být například zdrojem nových zkušeností. Za některých okolností může být východiskem boje s nezaměstnaností (Dobrovolnická činnost obohacuje...[online])

¹⁵ Reformu by mohlo přinést i poskytování mzdy pod tržní hodnotou dobrovolníkům, takto nazývaná neplacená práce by získala nálepku „práce nevykonávané primárně pro finanční odměnu“(Frič, Pospíšilová, 2010, s. 9)

¹⁶ Dalším specifickým dobrovolnictví je jeho realizace na základě svobodné vůle dobrovolníka. Jak přiznávají autoři Mlčák, Zášková, i tato charakteristika je problematická. Příkladem je firemní dobrovolnictví, které někdy může reprezentovat dobrovolnictví podmíněné očekáváním okolí. (Mlčák, Zášková, 2013, s.10-12)

¹⁷ Myšleno mezi dobrovolníkem, vysílající a přijímající organizací.

¹⁸ Jde o Standart č. 9 kritérium d

s profesí koordinátora dobrovolnictví. Náplní jeho práce je řízení lidských zdrojů (dobrovolníků) a zajištění všech přidružených činností spojených s fungováním těchto osob v zařízení.¹⁹ (Dobrovolník.cz [online])

Jak optimálně využít dobrovolnickou práci komentuje Kolářová (2014 s.16-18) ve svém článku *Na co (ne)myslí management*, představuje zde určitý návod, jak se na tuto spolupráci připravit, a jak ji realizovat. Ve stručnosti zmiňuje potřebu připravit celou organizaci (tedy pracovníky, vedení, klienty) na příchod dobrovolníka, důležité je pracovat i s negativními postoji a obavami „řadových“ zaměstnanců, zde autorka připomíná důležitost vyjasnění si role a náplně práce dobrovolníka.²⁰

Tuto podkapitolu jsem pojala jako stručné uvedení do problematiky dobrovolnictví, popsala jsem zde definici dobrovolnictví, některé jeho funkce atd. Zmínila jsem zde i možnost dobrovolníka získat za svou práci určitou finanční či materiální odměnu. Toto zjištění bylo důležité pro můj výzkum, neboť jeden respondent za svoje dobrovolnictví získává finanční odměnu (jde tedy o honorovaného dobrovolníka) Další části této kapitoly budou již konkrétněji zaměřeny na osobu dobrovolníka, na charakter dobrovolnické činnosti atd.

2.2 Typologizace dobrovolnictví

Mým cílem v této kapitole bude stručně představit vybrané modely dobrovolnictví. V kontextu tématu této práce jsem vybrala pohled autorů Friče a Pospíšilové na rozlišení dobrovolnictví. Tento způsob rozdělení jsem zvolila, jednak pro jeho jednoduchost a čitelnost, dále pak z toho důvodu, že částečně reflektuje i oblast motivace dobrovolníka, která je ústředním tématem této práce.

Autoři Frič a Pospíšilová, pracují s rozlišením dobrovolnictví dle Hustinx a Lammertyna. Ti prezentují kolektivní (tradiční, starý) a reflexivní (nový) vzorec dobrovolnictví.

---

¹⁹ Profese koordinátor dobrovolníků byla oficiálně uznána až v roce 2014, pro její výkon je potřeba získat osvědčení profesionální kvalifikace. (Management dobrovolnictví [online])

²⁰ Autorka zmiňuje jako nápomocnou možnost organizace naplánovat dobrovolnický program dopředu, mít tak čas a prostor ujasnit si, jaké dobrovolníky organizace chce, sestavit jejich možný profil a určit místa, kde je bude hledat. (Kolářová, 2014 s.16-18)

Pro kolektivní dobrovolníky je typické stálé angažmá pro jednu organizaci. Tyto organizace zpravidla mají dlouholetou tradici, často se orientují na oblast sportu, kultury a rekreace. Kolektivní dobrovolnictví v dnešní české společnosti převládá, věnují se mu čtyři pětiny dobrovolníků.

Mezi další specifika kolektivního dobrovolnictví patří:

- dobrovolníci se otevřeně hlásí k dané organizaci
- silný pocit povinnosti, zodpovědnost ke komunitě/ kolektivu, pocit loajality
- intenzivní participace a hluboká zangažovanost
- těsná souvislost mezi členstvím a dobrovolnictvím²¹
- dobrovolník pociťuje silnou vazbu k organizaci
- ohraničená vesnická solidarita
- reprodukce tradičních genderových vzorců
- dobrovolník představuje amatéra s dobrými úmysly

Reflexivní typ se vyznačuje pestrou škálou aktivit, které dobrovolník může využívat a střídat. Je vystavěn na individuálním dobrovolnictví, sledování vlastních cílů skrze dobrovolnickou aktivitu. Dobrovolnictví je chápáno jako způsob smysluplného trávení volného času, osobnostní a profesní rozvoj, získání nových znalostí. Reflexivní typ je spojen s vysokou mírou svobody a nezávislosti, je pro něj typický odklon od kolektivního prospěchu, někdy má (zejména u mladé generace) instrumentální charakter, slouží jako vylepšení životopisu a zvýšení šancí na trhu práce.²² (Frič, Pospíšilová a kol, 2010, s. 28-77)

Další specifika:

- typickým příkladem je firemní dobrovolnictví

---

²¹ Frič a Pospíšilová uvádějí, že v ČR je přibližně 91 % dobrovolníků též členem dané organizace a z toho usuzují, že v ČR dominuje kolektivní vzorec dobrovolnictví (Frič, Pospíšilová a kol., 2010, s. 72-77)

²² Frič, Pospíšilová a kol. parafrázuje Putnama (2001) a směrem k rozmachu reflexivního typu dobrovolnictví uvádějí zajímavou domněnku, píše, že nástup nového typu dobrovolnictví a krize dnešní společnosti (rozmach médií, krize rodiny atd) vedou k oslabení komunity, komunitního života a v konečném důsledku ohrožují i demokracii. Jde o to, že lidé v rámci svého dobrovolnického působení sledují své individuální zájmy na úkor činnosti, která přináší prospěch komunitě (Frič, Pospíšilová a kol., 2010, s. 100)

- profesionalizace dobrovolnického sektoru- profesionální dobrovolník
- de-lokalizované angažmá dobrovolníka
- dobrovolníka neváže k organizaci silná vazba, dobrovolník není členem organizace
- krátkodobé a nahodilé (sekvenční) dobrovolnické angažmá
- převažuje sebestředná motivace k dobrovolnictví
- nejčastěji se zaměřuje se na oblast lidských práv, welfare služeb a životního prostředí

Dnes se však oba vzorce prolínají a ovlivňují, můžeme se setkat s určitými hybridními proměnami dobrovolnictví, které v sobě spojují specifika obou vzorců. (Frič, Pospíšilová a kol, 2010, s.77)

Shrnutí zde uvedených informací a závěru z nich vyplývajících, uvedu v další podkapitole, následující část práce zaměřím již na téma komunitní dobrovolnictví.

2.3 Komunitní dobrovolník

V této části mé práce popíši komunitní dobrovolnictví. Nejdříve stručně nastíním historii komunitního dobrovolnictví a následně jej definuji.

Komunitní dobrovolnictví má v ČR dlouhou tradici, počínaje středověkem, přes rozmach vlasteneckých snah o politickou, vědeckou a kulturní emancipaci v době Národního obrození, až po rozvoj spolkové činnosti za éry první republiky (vznik organizací Skaut či YMCA). Tuto tradici přerušila až německá okupace a komunistická nadvláda,²³ rehabilitace se dobrovolnictví dostalo až s rokem 1989. (Frič, Vávra, 2012, s. 37-42)

Frič a Vávra komunitní dobrovolnictví definují následovně: „za dobrovolnickou činnost lze považovat organizovanou i neorganizovanou pomoc jiným lidem mimo rodinu, vykonávanou ze svobodné vůle a bez nároku na odměnu. Příjemci tohoto druhu pomoci jsou hlavně členové komunity.“ Současně dodávají, že pomoc v rámci

---

²³ Za éry komunismu došlo k rapidní redukci občanských organizací z 60 000 na pouhých 63. (Frič, Vávra, 2012, s. 37-42)

komunity, má spíše charakter neformálního závazku než povinnosti, výsledkem komunitního dobrovolnictví je prospěch komunity jako celku.²⁴ (Frič, Vávra, 2012, s. 29)

Stručnou a přitom výstižnou definici komunitního dobrovolnictví přináší také web dobrovolník.cz: „Komunitní dobrovolnictví = různorodost činností + sdílení společných hodnot + aktivní společenství.“ (Komunitní dobrovolnictví [online])

O možném využití komunitního dobrovolnictví v rámci sociálních služeb, píše Kolářová (2014 s. 18): „Prvky tzv. komunitního dobrovolnictví lze s úspěchem využít i v organizovaném dobrovolnickém programu. Podaří-li se vám navázat spolupráci s lidmi žijícími nedaleko, můžete získat velmi motivované a stabilní pomocníky, kteří k vám budou mít blízko nejen lokalitou.“

Aktivní postoj a angažmá ve své komunitě, blízké sociální vztahy a pocit bezpečí, sounáležitosti a známosti mohou občanům poskytnout snadný způsob, jak ovlivnit veřejný život okolo sebe. V této souvislosti může být komunitní dobrovolnictví způsobem, jak posílit občanskou společnost. Občanská společnost je definována jako prostor mezi soukromými a veřejnými zájmy, představuje místo seberealizace občanů, je přirozeně závislá na postojích a schopnostech občanů, ti mají být schopni samostatně, aktivně a kriticky utvářet společnost, posilovat princip demokracie. Občanská společnost je tak spojena se snahou vyšší míru participace občana ve veřejném prostoru. (Goňcová, Lysý, Rybář, 2013, s. 65-113)

V této kapitole jsem popsala téma dobrovolnictví, uvedla jsem definici dobrovolnictví a komunitního dobrovolnictví. V této části práce jsem také prezentovala dva druhy dobrovolnictví, přičemž jejich odlišnosti se vztahují zejména ke vztahu dobrovolníka ke komunitě (lokální, zájmové) či k organizaci a k sociálním vazbám mezi dobrovolníky. Oba modely naznačují i otázku motivace dobrovolníka, které se budu věnovat v následující kapitole.

---

²⁴ Frič a Vávra rozlišuje komunitní dobrovolnictví na formální a neformální. Formální dobrovolnictví se od toho neformálního odlišuje záštitou konkrétné organizace, této formě dobrovolnictví se věnuje 30% Čechů starších 15 let (Frič, Vávra, 2012, s. 69)

3 Motivace k prosociálnímu chování

V předešlých kapitolách jsem představila a vysvětlila témata komunity a dobrovolnictví, v této části práce se zaměřím na poslední oblast teoretického rámce, na téma motivace k prosociálnímu chování. V první podkapitole stručně vysvětlím pojem motivace, následně uvedu informace o altruismu, prosociálnímu chování a hodnotách. Poslední podkapitolu zaměřím již konkrétně na spojení témat motivace a dobrovolnictví.

3.1 Motivace

V této podkapitole nejdříve definuji pojem motivace a také například nastíním možné rozlišení určitých primárních motivů. V souvislosti se zájmovou komunitou zde popíši téma zájmů.

Slovo motivace pochází z latinského *movere* (v překladu hýbat), a jeho vhodným českým synonymem, může být slovo pohnutka. Plháková (2004, s. 319) motivaci definuje jako „souhrn všech intrapsychických dynamických sil neboli motivů, které zpravidla aktivizují a organizují chování i prožívání s cílem změnit existující neuspokojivou situaci nebo dosáhnout něčeho pozitivního.“

Zkoumání lidské motivace nám může pomoci poznat a předvídat lidské jednání, nicméně téma motivace je poměrně složité a široké, neboť v našem každodenním životě podléháme mnoha druhům motivů, které se spojují do komplexnějších celků, vzájemně se střetávají a dostávajíce se do konfliktu. Celkově je naše jednání ovlivněno mnoha faktory, někdy má naše motivace základ ve snaze něco získat či se naopak něčemu vyhnout. Mimoto existuje i jednání, které je odměnou samo o sobě, v takovém případě lze hovořit o automotivačním jednání. (Říčan, 2010, s. 95-97)

Při zkoumání lidských motivů Říčan pracuje s rozlišením dle Cattlla. Píše, že můžeme rozlišit určitý počet základních primárních motivů, od kterých lze následně odvodit motivy další. Tato teorie umožňuje stručně kategorizovat základní lidské potřeby a s jejich pomocí vysvětlit složitost lidského jednání. Mezi ty nejvýznamnější primární psychologické potřeby patří:

- Sexualita

- Potřeba sebeprosazení
- Potřeba bezpečí
- Potřeba společnosti
- Agresivita
- Potřeba pečovat o druhé (Říčan, 2010, s. 98)

S tématem motivace souvisí též oblast zájmů, ty jsou dle Říčana „zvláštním druhem motivů.“ Zájmy vycházejí z našich základních potřeb, jsou ovlivněny kulturou a společností a lze je chápat, jako „odvozenou potřebu, která je uspokojována prováděním té či oné činnosti.“ Oblast zájmů je v rámci struktury naší osobnosti tou nejsnadněji ovlivnitelnou oblastí, je relativně snadné je rozvíjet, podporovat, zeslabovat. (Říčan, 2010, s. 108-109)

Z této podkapitoly vyplývá, že oblast motivace je komplikovanou a pestrou oblastí, kde hrají roli vnější i vnitřní faktory, avšak v souvislosti se zaměřením této práce, se v dalších částech textu již více zaměřím na souvislost mezi tématem motivace a prosociální chováním.

3.2 Altruismus a Prosociální chování

V této podkapitole stručně nastíním téma altruismu a prosociálního chování. V této části práce také nastíním důležitost sociálních skupin v životě člověka. Uvedu základní výčet a nastin těchto skupin, popíši jejich funkci a představím, jaký vliv mají na lidské jednání.

Pojem altruismus poprvé představil A. Comte. Popsal jej jako etický požadavek po nesobeckém jednání (označil ho jako *vivre pour autrui*, v překladu *žít pro jiné*). Altruismus je tedy morální princip, který nás vede k potlačení vlastních zájmů, je spjat s prospěchem a upřednostněním druhé osoby.²⁵ (Petrousek a kol., 1996, s. 51)

Opakem altruismu je egoismus, tedy zaměření se pouze na svou osobu a svůj prospěch. (Petrousek a kol., 1996, s. 236)

---

²⁵ V současnosti například nepanuje shoda, je-li altruismus pouze složkou prosociálního chování nebo je samostatným jevem. Někteří kritici altruismus zcela odmítají a poukazují na to, že žádné lidské chování není ušetřeno určité části egoistických motivů. (Mlčák, Záškodná, 2013, s. 45-51)

Altruismus lze nazírat dvěma způsoby: evolučně a sociologicky. Evoluční vysvětlení uvádí jako důvod altruistického chování prospěch dárce. Sociologický směr jej spojuje s empatií, uvádí také souvislost s určitými sociálními normami a teorií sociální výměny. Empatie je definována jako vcítění se, porozumění emocím druhé osoby, sociální normy, které nás motivují k pomoci druhé osobě, jsou vzájemnost a sociální odpovědnost a teorie sociální výměny udává, že důvodem, proč si pomáháme je fakt, že i nám v minulosti bylo pomoheno. (Baštecká,2013, s. 66-67)

Spojení altruismu, solidarity a potřeby pomáhat lze souhrnně nazvat jako prosociální chování. Teoretické propojení prosociálního chování a dobrovolnictví pak přináší Mlčák a Zášková. Ti hovoří například o konceptu Normativní teorie prosociálního chování, který vidí zdroj prosociálního jednání v přijetí určitých sociálních a osobnostních norem, postojů, hodnot a očekávání. Jako další koncepty autoři představují například Intervenční model vzrušení: náklady- odměny. Tento model prezentuje myšlenku, že lidské chování je prioritně ovlivněno egoistickou motivací a kalkulováním mezi jednáním a následkem. Z dalších, doposud zcela nepotvrzených, modelů zmiňují například teorii prosociální osobnosti, která zkoumá možnou souvislost specifických kombinací osobnostních charakteristik a schopnosti jednat prosociálně, dále pak popisují model založený čistě na altruistických pohnutkách (Mlčák, Zášková , 2013, s.59-67)

Prosociální chování je také spjata s dvěma sociálními normami. Jde o reciprocitu a sociální odpovědnost. Normu reciprocitu lze charakterizovat jako pocíťování určité vzájemnosti v mezilidských vztazích, souvisí s požadavkem rovnosti ve společnosti. Dle Bendla a kol. (2015, s.171) „Prosociální reciprocita nastává tehdy, když jedinec pomáhá s cílem, že jeho pomoc bude opěťována.“ Naproti tomu norma sociální odpovědnosti může být chápána jako „pravidlo předepisující jedincům pomáhat těm, kteří jsou na nich závislí.“

V předešlé části textu jsem se více zaměřila na vnitřní zdroje motivace, avšak jak uvádí Čížková, důležitou roli v otázce motivace hraje i okolní společnost. Autorka se věnuje tématu sociálních vlivů na naše fungování, soustřeďuje se na proces socializace v našem životě, a pracuje například s pojmem malé sociální skupiny. Ty popisuje jako ohraničená společenská uskupení, která jsou důležitá pro proces socializace a podstatně ovlivňují psychický a sociální vývoj člověka. Příkladem těchto skupin jsou rodina, škola a školní kolektiv, pracovní kolektiv a zájmové aktivity. Účast na životě dané skupiny spoluutváří fungování jedince ve společnosti. Rodina je

nejranějším a nejdůležitějším okruhem, vybavuje nás hodnotami, vzory atd. Ve škole se učíme fungování v kolektivu vrstevníků a současně se připravujeme na profesní roli. Tu si ostatně můžeme vyzkoušet další skupině, v pracovním kolektivu. Ten může být důležitým zdrojem společenského hodnocení, začlenění či prestiže a uznání. Podobnou roli mají i zájmové skupiny. Ty mohou posilovat sebevědomí, umožňují prožívat společní zájmy, jsou též možností, jak se utvrdit v určité sebekoncepci a sebepojetí. Mohou sloužit i jako možnost rozšíření sociálních vazeb či posílit vlastní vliv.²⁶ (Čížková, 2000, s. 8-53)

Sociální motivy zahrnují též lidskou potřebu afilítace- sdružování se. Ta se projevuje ve vytváření přátelství a navazování společenských vazeb a kontaktů. Obecně jde o potřebu žít s lidmi, spolupracovat s nimi a patřit do sociálních skupin (Plháková, 2004, s. 376)

Možnost věnovat se svým zájmům a mít prostor pro jejich realizaci souvisí se seberealizací. Pojem seberealizace (neboli sebeuskutečnění), představili A. H. Maslow a C. R. Roger, definují ho jako komplex motivů, jehož cílem je seberozvoji osobnosti. Souvisí s rozvojem schopností, poznáváním nových věcí a možností zdokonalovat se. (Petroušek a kol., 1996, s. 972)

3.3 Hodnoty

Hodnoty mají v rámci pochopení lidského jednání velmi významné postavení, představují nejzákladnější, nejsilnější a nejtrvalejší osobnostní dispozice. Dle Junga „hodnota představuje množství duševní energie, kterou člověk vkládá do určitých oblastí osobnosti.“ V průběhu života si vytváříme určitou hodnotovou orientaci, která určuje, co je pro nás správné, dobré a naopak nepřijatelné. V této souvislosti lze také rozlišit níže a výše postavené hodnoty, přičemž ty vyšší na nás mají silnější vliv. Uvědomění si konkrétní hodnoty je následně zformulováno do určité vize o naší budoucnosti.²⁷ (Cakirpaloglu, 2012, s 45-17)

---

²⁶ S tématem sociálních skupin souvisí i fenomén vůdcovství. Vůdce je autoritou, má určitou dominantní moc a vliv, prezentuje určité postavení, přičemž lze sledovat určité specifické typy vůdců. (Čížková, 2000, s. 141-145) Bylo by zajímavé prozkoumat možné souvislosti mezi dobrovolnictvím a vůdcovstvím.

²⁷ Konkrétním vyjádřením hodnot jsou postoje (Říčan, 2010, s. 109)

V souvislost se zaměřením práce bych uvedla čtyři hodnoty, které mohou sloužit jako motivace k pomoci druhé osobě. Jde o hodnoty humanismu, antimaterialismu, antiindividualismu a religiozity. Hodnotu humanitarismu lze definovat jako potřebu bojovat proti nerovnostem ve společnosti, respektovat rovnosti všech lidí. Je spjata s vysokou mírou soucitu s druhým člověkem v nouzi. Antimaterialismus znamená, že za naši pomoc neočekáváme protislužbu. Hodnota antiindividualismu je spjata vysokou mírou sociální odpovědnosti. Poslední uvedená hodnota religiozita reflektuje náboženské cítění a z něj z něj pramenícím altruismus. (Mlčák, Záškodná, 2013)

V předešlých podkapitolách jsem se již konkrétněji zaměřila na motivaci k jednání, jehož cílem je pomoc či prospěch druhé osoby. Zdroji takto zaměřené motivace můžou být určité morální principy, jako je altruismus, princip solidarity, konkrétní hodnoty nebo motivy převzaté z našeho okolí. V následující podkapitole představím faktory a zdroje motivace, které přímo souvislí s tématem motivace k dobrovolnictví

3.4 Motivace k dobrovolnictví

V této podkapitole se již konkrétně zaměřím na téma motivace k dobrovolnictví. V kapitole o dobrovolnictví jsem definovala pojem dobrovolnictví, jednou ze základních charakteristik bylo to, že dobrovolnictví je prospěšné i pro samotného dobrovolníka, proto zde nejdříve nastíním tyto možné významy. Jak uvedu níže, dané faktory mohou znamenat důležitou motivaci k dobrovolnictví a ovlivňovat například, přístup dobrovolníka k dané činnosti. Následně zde popíši sociodemografické faktory, které mohou dobrovolníka ovlivňovat. V závěru představím již konkrétní koncepty motivace k dobrovolnictví.

Dobrovolnictví je celospolečensky prospěšná činnost a jejím cílem je povětšinou snaha pomoci druhé osobě, nicméně dobrovolnictví také pozitivně ovlivňuje kvalitu života samotného dobrovolníka, příkladem můžou být bohatší společenské vazby a vyšší počet přátel, dobrovolníci také cítí více důvěry ke svému okolí.²⁸ (Frič, Pospíšilová a kol, 2010)

---

²⁸ Tato zjištění sou výsledky výzkumu Friče, Pospíšilové a kol, publikovaném v jejich práci Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století

Podobně se vyjadřují i Mlčák a Zášková, ti ve své publikaci parafrázuji myšlenku, že kromě dobrého pocitu z dobrovolnictví mohou dobrovolníka motivovat další, sekundární aspekty této činnosti. Autoři uvedli tyto:

1. Dobrovolnictví přispívá k rozvoji občanské společnosti, je založeno na aktivní participaci a podpoře demokratické politiky, zvyšuje důvěru ve společnost a podílí se na šíření hodnot, vyšší pol. angažovanost
2. Dobrovolnictví pomáhá redukovat antisociální chování
3. Dobrovolnictví přispívá k udržení fyzického zdraví dobrovolníka
4. Pozitivní vliv na psychiku dobrovolníka
5. Dobrovolnictví zvyšuje šance na profesní úspěch (Mlčák, Zášková, 2013, s. 22-24)

V úvodu této podkapitoly jsem zmínila oblast sociodemografických faktorů, jež mohou dobrovolnictví ovlivňovat. Tomuto tématu se věnuje Mlčák a Zášková. Ti uvádějí proměnné jako je gender²⁹, věk, profese, vzdělání či zdravotní stav.

Generově odlišné jsou například aktivity, které muži a ženy v rámci dobrovolnictví vyhledávají, liší se též postoj k dobrovolnictví. Pro ilustraci, muži dobrovolnictví vnímají více jako úkol, spojují ho se více se zábavou a zájmy, více očekávají uznání a pozitivní prožitky. Nejčastěji se pak věnují dobrovolnictví ve sportu (dominují hasičská a záchranná sdružení).

Naopak ženy se častěji stávají dobrovolníky v rámci sociálních a charitních služeb, s dobrovolnictvím se více identifikují (vnímají ho jako součást své osobnosti). Dále je u žen dobrovolnictví více spojeno s altruismem³⁰, vlivem socializace více inklinují k výchovatským a pečovatelským aktivitám.³¹

---

²⁹ Gender přináší kulturní a společenské rozlišení ženských a mužských rolí, vlastností, očekávání. (Petroušek a kol., 1996 s. 339)

³⁰ Altruismus je morální princip, jehož výsledkem je snaha pomoci druhé osobě. (Petroušek a kol., 1996, s.51) Pojem více vysvětlím v další části práce.

³¹ Genderové stereotypy se v dobrovolnictví mohou odrážet jako bagatelizace a nedocení ženského dobrovolnictví (Mlčák, Zášková, 2013, 73-76 (to je vnímáno pouze jako rozšíření mateřské a manželské role, vysvětlení může poskytnout například Teorie životních cyklů, ta prezentuje tvrzení, že druh dobrovolnické aktivity souvisí s určitou rolí, která je závislá na životním cyklu. (Mlčák, Zášková, 2013 s. 21).

Další významnou sociodemografickou proměnou je i vzdělání, ukazuje se, že dobrovolnictví se věnují lidé s vyšší mírou dosaženého vzdělání, jsou více informovaní o problémech ve společnosti, jsou více empatičtí. (Mlčák, Zášková, 2013, 77)

Frič píše, že zdroj motivace k dobrovolnictví je u každého dobrovolníka individuální, a může v sobě zahrnovat mnoho faktorů. Přesto, na základě dat získaných v roce 2001, rozlišil tři základní kategorie motivace k dobrovolnictví: konvenční, reciproční a nerozvinutou motivaci.³² V rámci Konvenční motivace k dobrovolnictví je zdrojem motivace k dobrovolnictví je morální norma nebo obecné neformální pravidlo chování v dané společnosti. Tyto normy a pravidla mohou vycházet z náboženské víry, z rodiny či společenské vrstvy. Naproti tomu Reciproční motivace k dobrovolnictví pro dobrovolníka znamená spojení obecné a vlastní prospěšnosti. Dobrovolnictví představuje jednak možnost udělat něco společensky užitečného a zároveň je zdrojem pro dobrovolníka zdrojem seberealizace, navazování společenských kontaktů, získáváním nových zkušeností. Poslední kategorie motivace, tedy nerozvinutá motivace k dobrovolnictví, určuje jako zdroj motivace například snahu šířit dobrou myšlenku, dobrovolníkovu důvěru v organizaci či přesvědčení o smysluplnosti dané činnosti. (Frič, 2001, s. 61-73)

Tématem motivace k dobrovolnictví se zabývají i též autorky Mojžíšová a Zášková v časopise *Sociální práce/ Sociální práca*. Ve svém článku prezentují několik možných rozlišení motivace dobrovolníka, představují například koncept funkční analýzy. Funkční analýza vychází z tvrzení, že dobrovolnictví plní v životě dobrovolníka určitou funkci, odráží nějakou potřebu, nese v sobě nějaký cíl. A chceme-li poznat konkrétní motivaci dobrovolníka, musíme identifikovat, kterou potřebu má dobrovolnická aktivita plnit.³³ (Mojžíšová a Zášková, 2011, s 62-68)

Konkrétnější rozlišení jednotlivých motivů pro dobrovolnictví představili J. Edmond a P. Dunlop (in Mlčák, Zášková). Ti identifikovali subjektivní osobnostní rysy, s kterých následně sestavili deset kategorií motivace pro dobrovolnictví:

---

³² Frič v roce 2001 publikoval výsledky výzkumu o dárcovství a dobrovolnictví v ČR. Na výzkumu se podílela Nadace na rozvoj občanské společnosti a Agentura neziskového sektoru. Výzkum byl zaměřen velmi komplexně a analyzoval postoj české veřejnosti k dobrovolnictví a dárcovství, zaobíral se též firemním dárcovstvím atd. (Frič, 2001)

³³ Jedná se o hodnoty, pochopení, sociální vztahy, kariéra, projektivní funkce, zdokonalování (Mojžíšová a Zášková, 2011, s. 62-68)

1. Hodnoty- dobrovolnictví je zde vyjádřením důležitosti pomáhat, dobrovolník tak prezentuje svá přesvědčení
2. Reciprocita- takto motivované dobrovolnictví probíhá v duchu oboustranné výměny, dobrovolník v dobrovolnictví hledá i něco pozitivního pro sebe
3. Ocenění- motivací je ocenění a uznání dobrovolníka druhou osobou
4. Porozumění- dobrovolníka motivuje snaha dozvědět se něco nového (o sobě, o světě)
5. Sebeúcta- dobrovolnictví pozitivně ovlivňuje míru sebevědomé dobrovolníka
6. Reaktivita- motivací je řešení minulých či současných problémů dobrovolníka
7. Sociální funkce- tento druh je spjat se snahou očekávání druhých významných osob, dobrovolnictví je motivováno jinou osobou (přátelé, rodina)
8. Projektivní funkce- dobrovolnictví slouží k redukci negativního smýšlení dobrovolníka o sobě samém, řeší tak osobní problémy
9. Sociální interakce- motivací je budování sociální sítě dobrovolníka, navázání nových kontaktů
10. Kariérní vývoj- motivací je získat zkušenosti, kontakty pro budoucí kariérní růst (Mojžíšová a Zášková, 2011, 80-83)

V této podkapitole jsem popisovala konkrétní možné zdroje motivace k dobrovolnictví, zmínila jsem například motivaci plynoucí ze sekundárních důsledků dobrovolnictví, sociodemografické faktory jako je gender, vzdělání. Také jsem zde představila koncept zabývající se zdroji motivace k dobrovolnictví. V prvním konceptu Frič rozlišoval zdroje motivace na základě určitých morálních principů a norem, důvěry v organizaci či ve správnost určité myšlenky. Jako možný zdroj dobrovolnictví uváděl také možnost v dobrovolnické činnosti spojit motiv pomoci lidem a zároveň motiv seberealizace a seberozvoji. Oproti tomu Edmondovo a Dunlopovo rozlišení představilo více motivů, založených na subjektivních osobnostních rysech. Autoři nově uvedli motiv sociální interakce, projektivní funkci, motiv reaktivity či ocenění. Přítomnost těchto zdrojů motivace prozkoumám v souvislosti s daty získanými ve výzkumu.

II. VÝZKUMNÁ ČÁST

4 Výzkum

Ve výzkumné části své bakalářské práce nejdříve definuji cíl výzkumu a výzkumné otázky, dále zde popíši kvalitativní přístup, který jsem pro tuto práci zvolila. Následně představím metodu sběru dat. Jako metodu vedení rozhovoru jsem zvolila chápající rozhovor, proto jsem k této podkapitole přiřadila i popis vedení rozhovoru, abych ukázala, jak daná metoda ovlivnila mnou pokládané otázky. V této části práce také nastíním informace o výzkumném souboru, jako jsou základní informace o obci Cholína a informace o respondentech. Dále popíši analýzu dat a jejich finální interpretaci.

4.1 Cíl výzkumu a výzkumná otázka

Cílem výzkumu je snaha zmapovat aspekty motivace k dobrovolnické činnosti v obci Cholína. Na základě výsledků výzkumu bych se ráda pokusila o kategorizaci jednotlivých motivů dobrovolníků a zmapovala vliv příslušnosti k dané komunitě v souvislosti s motivací k dobrovolnictví.

S ohledem na výzkumný cíl práce, jsem definovala hlavní výzkumnou otázku v této podobě: Co motivuje dobrovolníky ke komunitním aktivitám v obci Cholína?

V souvislosti s výzkumným cílem, jsem dále určila vedlejší otázku výzkumu: Jaký význam má příslušnost ke komunitě v otázce motivace k dobrovolnické činnosti v obci Cholína?

4.2 Popis použité metody

Pro svou práci jsem zvolila metodu kvalitativního výzkumu. Důvodem byla snaha odhalit individuální zdroje motivace u jednotlivých dobrovolníků.

Dle Dismana (2002, s. 289), kvalitativní výzkum operuje s omezeným počtem respondentů, nicméně výzkumníkovi umožňuje prozkoumat zvolenou problematiku detailněji. Cílem kvality je „porozumění lidem v sociálních situacích.“ S pomocí kvalitativního výzkumu můžeme odhalit rozličné motivy lidského jednání, nalézt

individuální motivy určitých sociálních fenoménů. Nevýhodou je, že tato zjištění nemůžeme generalizovat. Jejich validitu ověří až kvantitativní výzkum. (Disman, 2002, s. 283- 293)

Strauss a Corbinová uvádějí tři hlavní složky kvalitativního výzkumu:

1. Údaje - informace získané například pozorováním či během rozhovoru
2. Analytické a interpretativní postupy- tato část výzkumu slouží k tvorbě východisek/ teorií. Tyto postupy jsou založeny na kódování -,„technická konceptualizace údajů“
3. Písemná či ústní výzkumná zpráva - představení závěrů vzešlých z výzkumu (Strauss a Corbinová, 1999, s.10-12)

4.3 Metoda sběru dat, Průběh výzkumu

V souvislosti s výzkumnou otázkou mé práce, jsem se rozhodla jako metodu sběru dat zvolit rozhovor. Nicméně, jak píše i Strauss a Corbinová, výzkumník by měl ve výzkumu zaujímat pozici nestranného pozorovatele. (Strauss a Corbinová, 1999, s.10-12)

Avšak v kontextu této práce, jsem se inspirovala metodou chápacího rozhovoru od Jean-Clau Kaufmana. Chápací rozhovor dovoluje výzkumníkovi zainteresovanost při dotazování respondenta, jeho velkým cílem je navázat vztah s respondentem, rozhovořit ho, oceňovat ho, odhalovat nové motivy respondentova jednání. Právě sebereflexe respondentovi dovolí jít víc do hloubky problému. Rozhovor nemá standardizovanou formu, v ideálním případě vypadá spíše jako konverzace, kde hlavní roli přebírá respondent. Výzkumník musí být schopen empaticky reagovat na odpovědi, působit spontánně, zaujatě, budovat respondentovu důvěru, doptávat se, komentovat a projevovat živý zájem o respondentovy odpovědi (někdy i hraný). (Kauffman, 2010)

Chápací rozhovor jsem zvolila z několika důvodů, předně mi vyhovuje tento způsob vedení rozhovoru, kde výzkumník může zasahovat do rozhovoru, může klienta oceňovat, komentovat jeho výroky. Významným pozitivem byl i fakt, že mnoho z respondentů osobně znám, a při vedení rozhovoru dle zásad zmíněných Straussem a Corbinovou, bych v respondentech mohla vzbudit negativní pocity. Jednotlivé rozhovory jsem nahrávala na mobilní telefon, následně jsem je přepsala do písemné podoby transkriptu.

Ve spojitosti s výzkumným cílem práce, jsem identifikovala tyto výzkumné okruhy:

- Stručné představení dobrovolnické činnosti/ aktivity
- Počáteční motivace k dobrovolnictví či první zkušenost s dobrovolnictvím
- Obtíže, negativa, bariéry pro dobrovolnictví a jejich překonání
- Motivace pokračovat v dobrovolnictví, Inspirace, Vzory
- Prospěch dobrovolnictví pro obec, výsledky, reakce obyvatel obce. Co vás na tom baví/ nebaví?
- Spolupráce s dalšími dobrovolnickými organizacemi v obci

Výzkum probíhal v obci Cholína v roce 2015 a 2016., celkově jsem oslovila 5 respondentů, kteří se zde věnují dobrovolnickým aktivitám. Kritériem pro mě bylo, abych oslovila takové respondenty, u kterých vím, že se opravdu věnují formální neplacené činnosti, zaměřené na práci s lidmi v dané obci. Každého respondenta jsem oslovila individuálně. Rozhovory probíhaly buď u respondentů doma, nebo v restauraci v odděleném salonku. Před začátkem rozhovoru jsem respondentům řekla, že je pouze na nich co řeknou či neřeknou, jednomu respondentovi jsem posílala transkript rozhovoru ke schválení.

Zvolené okruhy otázek a metodu chápajícího rozhovoru jsem vyzkoušela v rámci pilotního rozhovoru, zde jsem měla možnost otestovat si strukturu vedení rozhovoru. Každý rozhovor jsem začala stručným představením cíle mé práce, následně jsme s respondenty mluvili o charakteru jejich dobrovolnické aktivity. Respondenti vždy ve stručnosti představili, co dělají, jak dlouho se dobrovolnictví věnují, co to obnáší, s kým spolupracují. Mluvit o této oblasti, bylo pro respondenty snadné, zbavili se ostychu a nervozity. Výhodou pro mě bylo, že jsem respondentům mohla projevovat uznání a ocenění (dle zásad chápajícího rozhovoru) a tím je vést k větší důvěře a otevřenosti. Následně jsme s respondenty hovořili již konkrétně o tématu motivace.

Rozhovory v průměru trvaly 60-90 minut.

4.4 Popis výzkumného souboru

Obec Cholína leží 5,5 km od města Litovel v Olomouckém kraji, v současné době zde žije 751 obyvatel. (Počet obyvatel v...[online])

Mým cílem bylo vést rozhovor s dobrovolníky, kteří pracují v rámci určité formální komunitní aktivity v obci. Ty se v této obci dají pomyslně rozdělit do dvou kategorií:

1. V obci Cholína funguje zejména spolková činnost spojená s dlouholetou tradicí (Sokol, Hasiči, Myslivci, Skaut), tato sdružení mají silnou členskou základnu, nicméně pouhé členství není dobrovolnictvím. V těchto spolcích však figurují osoby, jejichž aktivity se jako dobrovolnické dají označit.
2. Před pár lety zde došlo k rozvoji aktivit zaměřených převážně na děti a zřízení Senior klubu. Jejich činnost zajišťuje zpravidla jedna-dvě osoby, které lze označit jako hlavní iniciátory (hlavním rozdílem je tedy absence zaštiťující formální organizace). Právě tyto osoby jsem oslovila s prosbou o poskytnutí rozhovoru.

Výsledný vzorek respondentů vypadal následovně: dva respondenti jsou činní v prvním druhu aktivit. Zbývající tři respondenti spadají do druhé kategorie.

První respondent založil a spoluvede fotbalový klub pro děti, je členem TJ Sokol Cholína. Respondent se tomuto druhu aktivit soustavně věnuje už od mládí, sám se ve fotbale dále angažuje jako rozhodčí. Do obce se přistěhoval v roce 2012.

Druhý respondent je velitelem zásahové jednotky dobrovolných hasičů v obci Cholína, zároveň také působí jako člen obecního zastupitelstva. V 15 letech se stal členem obecního hasičského zásahového oddílu, po 7 letech se stal jeho velitelem. V rámci této aktivity koordinuje technickou pomoc hasičského sboru a realizuje kulturní aktivity (akce pro děti, seniorklub). Respondent pochází a žije v obci Cholína

Třetí respondent spoluvede seniorklub v obci Cholína. V rámci této aktivity částečně iniciuje a zajišťuje provoz klubu, dále inicioval založení klubu stolního tenisu v obci, kterého je jak vedoucím, tak i členem. Stolnímu tenisu se věnuje od mládí, angažoval se v amatérském divadle apod., do obce Cholína se přistěhoval v roce 2011.

Čtvrtý respondent inicioval založení výtvarného kroužku v obci. Tento kroužek 11 let vede (spolu s dalšími osobami), také je členem zastupitelstva. Respondent pochází a žije v obci Cholína.

Pátý respondent v obci přibližně 15 let založil a vedl skautský kroužek, již 25 let každoročně organizuje skautské tábory. Respondent pochází a žije v obci Cholína

V teoretické části jsem představila rozlišení komunitní práce dle Poppla (in Gojová, 2006), z mnou popsaných charakteristik, mé znalosti respondentů a charakteru jejich dobrovolnictví usuzuji, že v obci Cholína jsou nejčastěji realizované modely rozvoje komunity a komunitní organizace. Aktivity, mnou oslovených dobrovolníků, nejčastěji slouží jako rozšíření služeb či volnočasového vyžití pro členy komunity, slouží také jako doplnění chybějících služeb (např. technická pomoc Dobrovolných

hasičů). Dobrovolnické působení bylo též jedním z faktorů, který převedl dva respondenty k angažmá v zastupitelstvu, kde více mohou ovlivňovat a prosazovat své zájmy.

V dalších částech práce budu rozhovory označovat písmenem R a číslem 1-5.

4.5 Metoda analýzy dat

Rozhovory jsem zaznamenávala na záznamník (na mobilním telefonu) a následně je doslovně přepsala do formy transkriptu.

Analýzou zjištěných informací v rozhovoru, jsem se pokusila identifikovat určité podrobnosti ve výpovědích respondentů a přidělit jim kódy. Tyto kódy jsem následně porovnávala, hledala mezi nimi určité vztahy. Identifikace těchto vazeb či specifík, napomohla k interpretaci výzkumné cíle této práce.

4.6 Oblast etiky

Jelikož jsem se s respondenty již znala, zaměřila jsem se pouze na představení své práce, účelu našeho rozhovory pro můj výzkum atd. Při prvním oslovení respondenta, jsem se snažila dát najevo, že jde pouze o nabídku, a je jejich svobodnou volbou, zda-li se mého výzkumu budou účastnit, a v případě, že odmítnou, nikdo se o tom nedozví.

Respondentům jsem též vysvětlila, jakým způsobem budu zaznamenávat a používat informace, které mi sdělí, ubezpečila jsem je o anonymitě našeho rozhovoru a o tom, že získaná data bez jejich souhlasu nevyužiji jinak než pro účely této práce.

5 Interpretace výzkumu

V této části své práce představím výsledky svého výzkumu.

Z rozhovorů vyvstaly stěžejní kategorie motivace. Ty kategorie, které byly společné většímu počtu respondentů, jsem ještě rozlišila na vnitřní a vnější zdroje motivace. Nejdříve tedy popíši jednotlivé kategorie vnitřní a vnější motivace, které byly přítomny u většího počtu respondentů. Pro lepší orientaci v textu, kde spojuji své myšlenky (popisy a teoretické poznatky) s výpověďmi respondentů, jsem své komentáře zvýraznila, výpovědi respondentů jsou uvedeny v kurzívě.

Pro ilustraci zde uvádím strukturu členění rozlišení kategorií ve vnitřní a vnější motivaci respondentů k dobrovolnictví.

Vnitřní motivace

- Osobní důvod, Zalíbení v dobrovolnictví
- Uznání, Zadostiučinění
- Seberealizace

Vnější motivace

- Obec, komunita
- Pomoc lidem

Výsledné kategorie částečně reflektují rozlišení motivů k dobrovolnictví uvedených v teoretické části.

Respondenti však v rozhovorech hovořili i o individuálních zdrojích motivace, které nelze zařadit do výše uvedených kategorií. Tyto prvky motivace jsou zajímavým doplněním předchozích kategorií, odrážejí sebepojetí respondentů jakožto dobrovolníků, určité rodinné vzory či pocity závazku, v některých rozhovorech také respondenti uváděli své charakterové vlastnosti a rysy osobnosti, které vnímají jako důležitou složku své motivace k dobrovolnictví

Vnitřní motivace

5.1 Osobní důvod, Zalíbení v dobrovolnictví

Pracovat s touto kategorií nebylo vůbec jednoduché, neboť v sobě spojuje, jak výpovědi respondentů na otázku „Co vás motivuje k tomu být dobrovolníkem?“, tak i otázku „Co vám dobrovolnictví přináší, co pro vás znamená?“ a další. Výpovědi uvedené v této kategorii, byly povětšinou bezprostřední, a v podstatě byly určitým prvním pokusem respondenta popsat svou motivaci k dobrovolnictví. Obecně tato kategorie vyjadřuje zaujetí pro danou aktivitu, v této souvislosti například respondenti mluvili o tom, „že je to baví“ či zmiňovali dlouhodobou zkušenost s dobrovolnictvím.

O dlouhodobé dobrovolnické zkušenosti mluví respondent R1. Ten zde zároveň naznačuje osobní motivaci (dobrovolnictví s dětmi motivované faktem, že daná osoba je bezdětná³⁸), R1 uvedl: „*No já jsem s dětma začal ve 23- 24, na Plzni³⁹ (místo bývalého bydliště pozn. Autor), tam jsem hrával fotbal, potom po vojně jsem tam, jako dospělej hráč trénoval malé záčky. Nejdřív ty malý, do deseti let, potom ty starší do čtrnácti, no a prostě jsem dělal s dětma od svejch, no co jsem začal u policajtů (...) no tak já už jako od malička, teda jako od mládí, mám děti rád, vlastní děti jsme neměli a prostě k nim mám vztah (...) no jsem rád, že se to tady chytlo, baví mě to“.*

Odpověď „baví mě to“ byla u respondentů frekventovaná, ve své výpovědi ji použili i respondenti R3 a R4. R3 uvedl: „*A vidět za vama ty radostny oči (...). No a proč to dělá, no nevím, prostě mě to baví, je to radost, je to psina. I když na každým táboře vypěním.*

Podobně reagoval R4: „*Já myslím, že to jsou lidi, co to úplně neznají, ale mě baví, že tam můžeme s těma děckama strávit nějaký ten čas, my se jim to snažíme ukázat tu cestu, možnost jako takovou nabídku. Pak tam třeba člověk vidí ty pacičky nalepeny na zdi, to prostě potěší“.³⁴*

Zbývající dva respondenti v souvislosti s touto kategorií zmiňovali svůj dobrý pocit z dobrovolnictví. Například R2 reagoval takto: „*Jako osobně mě to někam posunulo, lidi mě už vnímají jinak. Ale ze soukromé stránky je to hroznej žrout*

---

³⁴ Pacičky= otisky rukou dětí, na stěně klubovny, které daný kroužek navštěvují

času a kdekdo by se na to vyprdnul. Děláš to na úkor vlastního času, zadarmo, prostě pro lidi, pro jednotku, pro obec, ale ty osobně z toho nic nemáš, jen ten dobrý pocit.“

R5 uvedl následující: *„no to jsem si už za ty leta zvykl, to prostě vypouštím, to jsou většinou lidi, co nehnou ani prstem a jen kritizujou, takže tím se vůbec nezatěžuju, ba naopak, když vidím ty holky, jak mají zájem, a jak se těší, a ptají se, co bude příště, a kdy to bude, takže prostě takovej nějaký dobrý pocit.“*

5.2 Uznání, Zadostiučinění

Dobrovolnictví je aktem převážně nezištným, je vykonáváno bez nároku na finanční odměnu, nárokuje si mnoho času, a jak tvrdili i někteří respondenti,“ tak i životní energie a iluzí. Pocit společenského uznání, ocenění pak může sloužit jako důležitý zdroj motivace.

V rámci teoretické části, jsem představila motivy ocenění a sebeúcty. Tyto motivy se objevovaly ve výpovědích všech respondentů, R5 například uvedl : *„Řeknu vám si takhle, v té naší kategorii, to vyhrála Olomouc, a pak tam byly Hradec, Plzeň, a samy města, nebyly tam vesnický kluby, o to víc jsme si to považovali, protože tam těch měst bylo hodně a když nám to předávali, tak se tam všichni vytahovali před ministrem, ten nám to předával a jmenoval všechny ty města, Prachatice, Plzeň a najednou Cholena (...) a trochu mě hřeje, že si toho všimla i ta krajská rada, která od nás převzala babičku roku... No škoda, víte co, my se tak prostě bavíme, jsme takový samorosti (...).a mě pak hřeje u toho srdíčka, když slyším, že třeba na toho Silvestra máme plnej dům, ten si pozve bráchu, ta rodinu, no a to je plná dvorana a když pak slyším ty pochvaly, že je to fantazie.“*

Dobrovolnictví může být také zdrojem potvrzení o oprávněnosti a správnosti toho (tedy sebepotvrzení), že se dobrovolník dané aktivitě věnuje, R3 řekl:„ I když na každým táboře vypěním, vždycky mě něco nasere, ale pak vidím jak na to všichni vzpomínáte, nejhorší bylo jak jste se tam loni domluvili (uspořádání pamětního tábora-sešli se všichni skauti za 3 generace pozn. autor), a pak vidíš jak se tady všichni oplakáváme a vzpomínáme, máme ten vztah, to je prostě to nejlepší.“ **Podobně i R4 uvedl:** *„A někdy mě děti překvapí a dají do toho výrobku ještě něco jiného, co by mě nenapadlo, je to úplně jiny než jak jsem to měla namyšleny a to je super, jo.“*

Některým dobrovolníkům dobrovolnictví přináší uznání a obdiv okolí, což přirozeně ovlivňuje jejich sebevědomí. V případě respondenta číslo 2 nešlo o verbální vyjádření obdivu a uznání druhé osoby, tento pocit mu přináší samotný charakter dané aktivity, který se spjat s určitými obecnými představami dané „profese.“ V této výpovědi se tedy projevuje motiv ocenění, R2 uvádí: „*Jo tam bylo hodně akce.. Jo ten adrenalin mě baví, to asi každého kluka, když vidí modry majáky tak se hned jde podívat co se děje. A my jsme právě ti co tam to dění ovládají, jsme sice úplně obyčejní lidi, ale když jsme v tom hasičském munduru, v helmách, tak budíme skoro profesionální respekt. Lidi se na nás dívají, vědí, že jim jedeme pomoci.* „

5.3 Seberealizace

Motiv seberealizace spadá do Reciproční motivace k dobrovolnictví (dle Friče), dobrovolníkovi umožňuje spojit prospěšnou činnost s rozvojem vlastních zájmů. Reciprocitu, jakožto motiv k dobrovolnictví uvádějí také Edmond a Dunlop. Z rozhovorů vyplynulo, že právě motiv realizovat se, byl prvotní impuls k dobrovolnictví. Pozitivní odpovědi v této kategorii, dominovaly u všech respondentů, všichni uváděli, že jejich dobrovolnictví je do značné míry právě formou seberealizace.

O spojení dobrovolnictví s vlastními zájmy mluví dva respondenti. Pro R4 dobrovolnictví představuje možnost, jak rozvíjet svůj talent a nadání. R4 uvedl: „*Bylo to v době kdy jsem byla ještě na mateřské, děti byly mali a tady nic nebylo (...)* Navíc je to věc co mě hrozně baví..jednak pro mě je to taky přínos, dostanu se ke spoustě věcí, můžu si tak vyzkoušet různé výtvarné techniky, protože tak sama doma, kdybych to měla všechno nakoupit na jednu věc, tak se mi to nevyplatí. Tahle s dětma třeba děláme hedvábí a já můžu nakoupit všechny barvy, protože se všechno vypořebuje....no je to..musí to bavit, což mě baví, je to, kůň („koníček“),a je bezva že to můžu dělat.“ Podobně mluví i respondent číslo 5., R5 uvedl: „*tak seniorclub dělám pro lidi, to je jasny, ale ten tenis, tak tam je to spíš jiny, já jako mladej hrával tenis a pak jsem 12 let neměl kde hrát, jezdil jsem tady všude v okolí, tak pak nakonec jsem se domluvit s ředitelkou tady ze školy, že bych tam udělal ten klub a tím pádem tam mohl hrát i já.* „

Osobní prospěch v dobrovolnictví nalézají i R1, spojuje ho ještě s motivem Sociální interakce a Projektivní funkcí. R1 uvedl: „*Ale jo, jak říkám, ten fotbal*

a děti je jediný, co mě tady vlastně drží při životě...stěhovali jsme se sem, z toho důvodu, že tady něco bude. Já se dozvěděl, že je tady ten fotbal, a pak ty děti, protože tady na ty vesnici je prostě zakopanej pes, oproti tý Zbraslavi, to je konečná, tam ta zábava byla, bylo to kousek od Prahy.“

V teoretické části jsem popisovala, že zájmové skupiny (v kontextu této práce jde o dobrovolnictví, které je realizováním se v rámci určité zájmové skupiny, jako jsou např. Dobrovolní hasiči), mohou být zdrojem nových zkušeností, k tomuto tématu se vyjádřil R2:

Tazatel *„no a jak si mluvil o tom zásahu u kombajnu, zdálo se mi, že tě to hodně bavilo?*

R2: *jo tam bylo hodně akce. Jo ten adrenalin mě baví, to asi každého kluka, když vidí modry majáky tak se hned jde podívat o se děje. A my jsme právě ti co tam to dění ovládají, jsme sice úplně obyčejní lidi, ale když jsme v tom hasičském munduru, v helmách, tak budíme skoro profesionální respekt. Lidi se na nás dívají, vědí, že jim jedeme pomoci. Byly jsme tam úplně první, ještě před profíkama, ti když přijeli tak nás to nechali uhasit sami, to bylo fakt supr“.*

Z výpovědí respondentů vyplývá, že oblast vnitřní motivace k dobrovolnictví, může být velmi pestrá a hlavně individuální. Klasifikovat tuto oblast je náročný úkol, neboť vždy dojde k určitému zjednodušení. Nadto, u žádného respondenta se neobjevila, či zcela nedominovala pouze jedna z kategorií vnitřní motivace. Povětšinou se u všech respondentů jednalo o určitý mix všech kategorií.

Vnější

Akt dobrovolnictví, jakožto příklad prosociálního chování a altruismu, cílí na své okolí, jeho záměrem je povětšinou snaha určitým osobitým způsobem pomoci druhému.

5.4 Pomoc lidem

V teoretické části jsem zmiňovala, v souvislosti s tématem prosociálního chování, dvě sociální normy: sociální odpovědnost a recipocitu. Obě dvě se

promítaly do výpovědí některých respondentů. O reciprocitě mluvil R2. Tento respondent pocíťoval závazek oplatit podporu, které se jeho jednotce dostalo ze strany obce. R2 uvedl: „A taky velkou roli hraje i to, že jsme původně začali jen se závodama a dostávali jsme peníze od obce, vlastně prachy na to, abychom mohli na ty závody jezdit a to je furt o tom, že jsme brali peníze a je blby nic nedělat. Takže jsme se s klukama rozhodli něco dělat, nějak pomoct. Takže za to že nám dala obec peníze jsme chtěli něco udělat pro ně, jako jim to vrátit. No a tak jsme se dostali k víc zásahům, k více pomoci a dneska je to už tak, že když obec nebo kdokoli potřebuje třeba skácet strom tak jde automaticky za hasičem“.

V jiné své výpovědi stejný respondent mluví a zmiňuje spolupráci dalšími organizacemi v obci, a opět naráží na normu reciprocity, R2: „no ještě teď hodně spolupracujeme se seniorama chodíme jim pomáhat na jejich akce, a teď byli pomoc oni nám, když jsme měli závody. Víš co, pomáháme jim to chystat, prodáváme jídlo a pít, aby si to oni mohli užít a neřešit to okolo.“

Z těchto výpovědí vyplývá, že respondent cítil určitý morální závazek a povinnost vrátit pomoc, které se mu dostalo.

Norma sociální odpovědnosti se promítá i ve slovech čtvrtého respondenta, R4 uvedl: „My jsme prostě chtěli, aby k tomu přišli všechny děti jo, ne prostě to, že kdo má peníze, vozí děti do Litovle, do Olomouce, kde tyhle kroužky stojí hrozny peníze a o to nám právě šlo, ať k tomu mají všichni přístup, protože si myslím, že i těch VIP je hodně (...) my jsme to prostě zakládali s tím, že to bude moct byt pro všechny a rodiče přispívali, a jen takovou částkou, kterou si můžou všichni dovolit.“ V této výpovědi se také objevuje motiv hodnoty humanismu, kterou jsem definovala v teoretické části. Usuzuji tak z toho důvodu, že pocíťoval jako důležité nastavit fungování kroužku tak, aby k němu měli přístup všechny děti, bez ohledu na příjmovou situaci rodičů.

V dalších příkladech z výpovědí respondentů už více vyplývá, že silným motivem pro jejich činnost je obecně fakt, že mohou nějak pomoci lidem, udělat něco potřebného a prospěšného pro své okolí. Motiv pomoci druhým hraje významnou roli například pro R2, ten uvedl: „Jo v podstatě jo, to že můžu někomu pomoct, když někdo neví co s čím, tak nás požádají, ti lidi jsou pak hrozně vděční, by se

*pak rozdali přitom jim jenom skácíme strom.*³⁵ **Podobně mluvil i další respondent, R5 uvedl:** „*To vám muži říct, to je něco na bednu, protože to já tam běhám jako čamrda, a vůbec se nemám čas bavit, až po večeri, ale říkám, dělám to rád, a když pak vidím ty dříve narozeny, jak oni se na to těší, jak jim stačí se sejít a to že ji mají kde poklábosit (...) Tak seniorclub dělám pro lidi, to je jasny, ale ten tenis tak tam je to spíš jiný.*“

Respondent číslo 3. na příkladu demonstroval, jak v rámci svého dobrovolnictví pracuje s dětmi, podle jaké „filosofie“ se řídí, a jaký prospěch to má pro děti, se kterými pracuje. R3 uvedl: „*Děcka ted' neumi moc zacházet ze sirkama, neznaji to z domu, jak to mají znat, když rodiče jim to zakazuju. Já jsem udělala pravej opak, ať to zkusite, když se spálils tak jo dobře, spálil ses, ted' už viš, že to páli. To sami s pilou, se sekerou, nebo při škrabání, trvalo vám to dlouho, třeba Ivan, ten má poškozenou motoriku, měl službu v kuchyni a chtěl byt plnohodnotnej jak ostatní, ale prostě nemohl, nešlo mu to, tak jsem mu oškrabala bramboru, překrojila ju na 3 kousky, a on to prostě nakrájel jen na kostičky, jako je fakt, že než nakrájel tu pulku brambory, já jich měla pár dalších naškrabanech, ale on to prostě zvládl, měl na to čas, nikdo ho nehonil, nenadával. Je too tom to i je, že se tam dělá i s takovyma děckama*“.³⁶

5.5 Obec, komunita

Rozhovory probíhaly pouze s respondenty, kteří se angažují právě v určitých organizacích, souvisejících s obcí Cholína, kdy důvodem pro realizaci těchto dobrovolnických aktivit, byl například právě rozvoj obce či poskytnutí možnosti volnočasového vyžití obyvatelům obce.

Motiv příslušnosti ke komunitě/obci byl silně patrný ve všech výpovědích. Například R2 uvedl: „*Děláš to na úkor vlastního času, zadarmo, prostě pro lidi, pro jednotku, pro obec, ale ty osobně z toho nic nemáš, jen ten dobrej pocit.*“³⁷

---

³⁵ Příklad ze stromem je zde použit, protože rozhovor probíhal bezprostředně poté, co hasiči káceli strom jedné seniorce z obce

³⁶ Jména zmíněná respondenty jsou změněná

³⁷ Zajímavým specifikem, je rozdílný přístup rodilých dobrovolníků z Cholína a dobrovolníků, kteří se do obce přistěhovali. U rodilých respondentů byl motiv příslušnosti k obci jakožto zdroj motivace více zdůrazňován či přímo verbalizován.

Podobně hovoří i další respondent, popisuje svůj silný citový vztah k vesnici, mluví o tom, jak je mu podpora ostatních obyvatel silnou oporou, dále také částečně hovoří o rozdílech života na vesnici a ve městě, přičemž život na vesnici je pro něj spojen s vyšší mírou soudržnosti a vzájemné pomoci. Respondent také zmiňuje jako impuls k realizaci své dobrovolnické činnosti fakt, že obec nějakou takovou aktivitu postrádá. R4 uvedl: „ Bylo to v době kdy jsem byla ještě na mateřské, děti byly malé a tady nic nebylo (...) Navíc je to věc co mě hrozně baví..jednak pro mě je to taky přínos, dostanu se ke spoustě věcí, můžu si tak vyzkoušet různé výtvarné techniky (...) Viš a já to mám prostě ráda na té dědině, že máme podporu i od těch lidí, my jsme tak už třeba získaly spoustu věcí, třeba dva šicí stroje, co jsme dostali od starších paní, protože místo aby to třeba prodali tak nám to dají, protože už na tom nevládají šít(...) Viš co, já mám ráda tu mentalitu té dědiny jo, že prostě na co si budeme hrát, viš co třeba se potkám s maminkama v obchodě a normálně se pobavíme oni... ta vesnice funguje jinak, tady je rychlejší si pokecat v obchodě a všechno tam vyřešit, třeba tam paní řekne, že až budu na zastupitelstvu tak tam mám vyřídit tohle a tohle, je to víc o té důvěře a tím že se teď známe (...) tak někteří ti starý lidi se s internetem prostě nenaučí, a na co jim to ztěžovat, vždyť i tak už toho mají za sebou ažaž, třeba teď paní Novotná klepala na okno na poštu, viš, aby to nemusela obcházet, a já říkám Haně, vidíš o tomhle je ta dědina, ve městě asi těžko zaklepeš na okno, abys to nemusela obcházet na poštu s tím, že ty schody co tam jsou, tam prostě nevyšlapáš.“

Motiv identifikace se s obyvateli obce a určité pocitu lidské blízkosti a sounáležitosti se objevil ve dvou odpovědích. Například respondent, který pracuje s dětmi, mluví o těchto dětech jakožto a našich“ dětech. R1 uvedl: „že když dělám do toho fotbalu, tak že bych tady pro ty naše děti mohl něco udělat, nic tady není...Podobně za své bere další respondent místo, kde v rámci své dobrovolnické aktivity, každoročně pořádá tábor pro děti.“ R3 uvedl: „A hlavně mi si na to tábořiště můžeme kdykoli zajet, je to naše louka, naše tábořiště.“³⁸

---

³⁸ Louka, o které respondent mluví spadá do správy lesů ČR, čehož si je respondent vědom, o spolupráci s lesy ČR mluví v i v rozhovoru

5.6 Osobní zdroje motivace

V teoretické části jsem uvedla možné koncepty typologizace dobrovolnictví, přesto motivace každého dobrovolníka zahrnuje individuální motivy. Proto jsem do interpretace dat výzkumu zařadila tuto kategorii, kde uvádím individuální zdroje a faktory motivace konkrétních dobrovolníků.

Tři respondenti mluvili o vzoru dobrovolnictví v rodině, avšak každý z respondentů tento vzor chápal jinak, například pro R2 bylo angažmá v dané organizaci „rodinnou tradicí.“ Z jeho výpovědi vyplývá, že pociťuje též určitý morální závazek či povinnost v tradici pokračovat. R2 uvedl: „*my se s bráchou kolem hasičů motáme už dlouho, už od malička, protože tata byl hasič- pak dělal právě i velitele jednotky (...) prostě jsem v tom vyrůstal, tak si říkám, že to od nás někdo musí dělat dále. Existenci rodinného vzoru zmiňuje i R3, avšak nechápe jej jako povinnost věnovat se dobrovolnictví. R3 uvedl: Dostala jsem se k tomu po revoluci, kdy se skaut znovuobnovil a dělala jsem to aji tak nezávisle před tím, pač můj tatínek byl skaut“.* K otázce vzoru v rodině se vyjadřuje i pátý respondent, nicméně, negativně, R5 uvedl: „*No vzor, to se nedá říct vzor, ale já už od mládi byl v různých klubech, vedl hokej, kroužky...ale vzor, no muj táta měl rád motorky a byl v motosportu a já jako malej, mu vyplňoval tabulky, kdo zaplatil, a kdo nezaplatil, ale že by to byl vzor (přemýšlí)... tak bych to asi nebral..(přemýšlí)...já jsem prostě takovej praštěnej.“* Avšak, i když otec nebyl přímým zdrojem respondentova dobrovolnictví, respondent k jeho osobě dodává, že mu poskytnul určité morální zázemí, které respondenta motivuje s dobrovolnictvím pokračovat a ovlivňuje jeho přístup k němu.

R5 uvedl: „*Víte, to byla zásada myho tátu, se kterou mě vždycky strašně štvál, no ale pak jsem přišel na to, že to k něčemu je. Vždycky říkával, když něco děláš, tak to dělej pořádně nebo se na to vyser, no tak asi takhle mě ovlivnil, řekl bych, že když něco dělám, tak se snažím to dělat nejlip, jak umim“.* Z první části této výpovědi vyplývá (jedná se o pasáž, kdy se respondent označuje za „praštěného“), že respondent se určité formě dobrovolnictví věnuje už od mládi, avšak motivaci k němu spojuje spíše se svými osobnostními rysy.

Zajímavé je, že podobnou formulaci o svých charakterových specifiích použil i další respondent, R3 uvedl : „*No asi nejde o nějakou osobní realizaci, prostě to musíš mít v sobě, já sama sebe nazývám praštěným, jeblym člověkem. Protože pro to*

musíš mít nějaký, no nesmíš to dělat z donucení, to by nemělo smysl a děláš to dobrovolně.“

O osobnostních předpokladech mluvil i respondent číslo čtyři, na toto téma uvedl následující, R4: *„no nestačí jim prostě jen ten rozum, musí tam být i to srdce (...) spojit rozum se srdíčkem..ten selskej rozum...možná o tom to je, dělat něco je lepší než nedělat nic a dělat to tak, aby měl člověk čistý svědomí.“*

To jak se prolíná osobní motivace k dobrovolnictví, vliv rodiny, okolností a touhy pomáhat, ve své výpovědi zmiňuje druhý respondent. R2uvedl: *„Co mě motivuje v tom pokračovat?? (zamyslí se) to by mě taky kolikrát zajímalo. Nevím, prostě jednou jsem v té jednotce, mám tu pozici a musím se k tomu postavit, nevím no, hodně mě baví ty závody, to že můžeme vyhrát a jinak je to o práci, práci, prostě jsem v tom vyrůstal, tak si říkám, že to od nás někdo musí dělat dále. Nevím jak mám odpovědět, s tím se asi musíš narodit, to že chceš pomáhat lidem.“*

Tyto výpovědi respondentů korespondují s Konvenční motivací k dobrovolnictví, která popisuje motivaci k dobrovolnictví jako pociťování morálního závazku či pravidla, zmiňuje souvislost vlivu rodiny a dobrovolnictví.

6 Diskuse

V této části práce zreflektuji výsledky výzkumu, také zde popíši některé své osobní poznatky. Na konci kapitoly uvedu možné využití této práce, nastíním další možnosti výzkumu a zreflektuji zde rizika a limity práce.

Cílem mého výzkumu byla snaha prozkoumat zdroje motivace k dobrovolnictví u dobrovolníků v obci Cholína, hlavní výzkumná otázka zněla takto: Co motivuje dobrovolníky ke komunitním aktivitám v obci Cholína?

V rámci získání adekvátní odpovědi, jsem nejdříve v teoretické části popsala téma komunity, dobrovolnictví a motivace, a následně jsem tyto informace konfrontovala s výpověďmi respondentů.

V teoretické práci jsem popisovala možnosti typologizace dobrovolnictví, uváděla jsem například rozlišení na Kolektivní a Reflexivní vzorec dobrovolnictví. Po rozhovorech s dobrovolníky se domnívám, že všichni respondenti spadají do Kolektivního vzorce dobrovolnictví. Usuzuji tak proto, že v rozhovorech dobrovolníci mnohdy mluvili o svých vazbách na komunitu, o vztazích v komunitě, vzájemné spolupráci a silném emocionálním vztahu ke konkrétní vesnické komunitě. Jednalo se spíše o „nadšence amatéry“ než o poloprofesionály.³⁹ Všichni respondenti také naplnili znaky definice dobrovolnictví uvedené v druhé kapitole, zároveň je lze také označit za komunitní dobrovolníky (dle Friče), neboť své dobrovolnictví spojovali buď konkrétně s rozvojem obce, nebo jako důležitý zdroj svého dobrovolnictví identifikovali možnost prospět či pomoci obyvatelům v obci.⁴⁰

Shrnutí tedy své získané postřehy o charakteru dobrovolnictví v obci Cholína, domnívám se, že dobrovolnické aktivity konané v této obci, mají silný komunitní

---

³⁹ Potvrzení přítomnosti kolektivního vzorce dobrovolnictví potvrzuje i má následná analýza motivace dle Edmonda a Dunlopa (deseti motivů k dobrovolnictví). Žádný z respondentů nemluví například o motivu kariérního vývoje

⁴⁰ Samozřejmě to, jak respondenti vidí svou komunitu, a jaký význam hraje v jejich životě, se liší. Tři respondenti mluvili o velmi silných vazbách ke komunitě, dva z nich uvedli důvod rozvoje komunity(obce) a prospěch komunity (obce) jako jeden z hlavních důvodů svého dobrovolnictví. Další dva dobrovolníci vedle své osobní motivace, též mluvili o tom, že je pro ně důležitý prospěch lidí, nicméně příslušnost ke komunitě nebyla tak silná jako u předešlých respondentů.

charakter, jejich organizátory/aktéry lze označit jako komunitní dobrovolníky a je pro ně příznačný kolektivní vzorec dobrovolnictví.

V teoretické části jsem k tématu motivace uvedla, že se jedná o komplexní jev ovlivněný mnoha faktory, toto tvrzení mi potvrdila i data získaná z rozhovoru s dobrovolníky, neboť z nich nevyplývala jedna hlavní kategorie motivace k dobrovolnictví. Zdroje motivace respondentů spadají částečně do Reciproční i Konvenční kategorie motivace k dobrovolnictví, které jsem popsala v teoretické části.

Čtyři dobrovolníci ve svých výpovědích zmiňovali charakteristiky Reciproční motivace, popisovali, že v rámci svého dobrovolnictví se mohou realizovat a současně uvedli, že je pro důležitý i fakt, že mohou udělat něco prospěšného ostatním lidem, něco nápomocného, byť způsoby této pomoci se různí (volnočasové vyžití pro obyvatele obce, manuální pomoc atd.). Do oblasti Konvenční motivace k dobrovolnictví, dle mého názoru, spadají motivace respondentů R2 a R3, ti mluvili o vlivu rodiny a vzoru, který si z ní odnesli. Motivaci vzešlou z náboženského přesvědčení nezmínil žádný z respondentů. Zdroje motivace spadající do nerozvinuté motivace k dobrovolnictví byly přímo patrné u dvou až třech respondentů (R4, R3 a částečně R2).

V teoretické části práce jsem také uvedla rozlišení deseti motivů k dobrovolnictví (dle Edmonda a Dunlopa). I toto rozlišení potvrdilo moje předešlé tvrzení, že se u respondentů objevuje několik motivů najednou, přičemž žádný nemá dominantní roli. Dle tohoto konceptu, jsem v rozhovorech s respondenty prokazatelně identifikovala tyto motivy:

R1

- Sociální interakce- respondent dobrovolnictví vnímal jako možnost navázat nové vztahy
- Projektivní funkce- dobrovolnictví slouží jako řešení respondentových osobních problémů (dobrovolnictví slouží jako volnočasové vyžití pro respondenta, umožňuje mu i přes zdravotní problémy stále zůstat činným ve fotbale)

R2

- Hodnoty- respondent pocíťoval morální závazek pomoci, důvodem pro rozšíření dobrovolnických aktivit hasičského sboru, byl pocit závazku oplatit poskytnutou podporu
- Reciprocita- dobrovolník uvedl, že dobrovolnictví je pro něj, mimo možnost pomáhat, zdrojem seberealizace (sportovní vyžití)
- Ocenění- respondent mluvil o vděčnosti a uznání osob, kterým pomohl

- Sebeúcta- respondent mluvil pozitivním vlivu dobrovolnictví na své sebevědomí, souvisí též s pocitem uznání okolí
- Sociální funkce- vliv rodinné tradice

R3

- Hodnoty- respondent pocíťoval morální závazek pomoci vzoru z rodiny, který ho přivedl k myšlence skautingu a jeho hodnotám
- Ocenění- jako ocenění respondent vnímal zpětnou vazbu získanou během na setkání bývalých členů klubu
- Sociální funkce- respondent ve své výpovědi zmiňoval vzor otce, který jej ke skautingu dovedl

R4

- Reciprocita- dobrovolník uvedl, že motivem pro dobrovolnictví byla možnost realizovat se, rozvíjet svůj výtvarný talent
- Hodnoty- respondent inicioval svou dobrovolnickou aktivitu z důvodu absence dětských volnočasových kroužků v obci, zároveň chtěl vytvořit takový kroužek, který budou moci navštěvovat všechny děti, bez ohledu na finanční situaci rodičů.

R5

- Reciprocita- respondent ve své výpovědi uvedl, že zdroji pro jeho dobrovolnictví jsou snaha dělat něco prospěšného a také možnost realizovat se, věnovat se svým zálibám(stolní tenis)
- Ocenění – respondent hovořil o projevech uznání a ocenění v souvislosti s vítězstvím v soutěži. Tuto zpětnou vazbu respondent uvedl jako motivaci k pokračování v dobrovolnictví

Odpověď na vedlejší výzkumnou otázku (Jaký význam má příslušnost ke komunitě v otázce motivace k dobrovolnické činnosti v obci Cholina?), poskytla kategorie Obec, komunita. Respondenti jakožto zdroj motivace uváděli fakt, že mohou pomoci lidem, obci či přispět k rozvoji obce. Nejsilněji se motiv obce/komunity objevil ve výpovědi R2 a R4, kteří jej uvedli jako konkrétní a vědomý motiv k dobrovolnictví. O souvislosti mezi dobrovolnictvím a komunitou nepřímou mluvili i respondenti R3 a R1, ti ve svých výpovědích uváděli spojení jako „naše děti, naše louka“ což naznačuje jejich blízký vztah a identifikaci s danou obcí a jejími členy.

V teoretické části jsem také popisovala sociodemografické proměnné, které mohou utvářet charakter dobrovolnictví. Ve výzkumném souboru byly dvě ženy, obě se věnují aktivitám zaměřeným na děti, na práci s dětmi cílí také jeden mužský respondent. Svě dobrovolnictví spojuje však se sportem, konkrétně s fotbalem, ve kterém se realizuje i jako rozhodčí. Sportovní vyžití v rámci svých dobrovolnických aktivit nalézají i zbylí mužští respondenti (tenis, hasiči). Tato zjištění potvrzují existenci genderových odlišností v přístupu k dobrovolnictví, které jsem představila v třetí kapitole.

V úvodu této práce jsem se zamýšlela nad možnou souvislostí mezi komunitním dobrovolnictví a rozvojem komunity (např. v souvislosti s tématem participace). Výzkum mi

existenci této spojitosti částečně potvrdil. Dva z respondentů jsou členy obecního zastupitelstva, přičemž ve volbách se prezentovali v souvislosti se svou dobrovolnickou aktivitou. Prozkoumání této oblasti by bylo zajímavým námětem na další výzkum

S respondenty jsem také mluvila o vzájemné spolupráci jednotlivých dobrovolnických organizací či spolků. Z rozhovorů vyplynulo, že všichni dobrovolníci v rámci svých aktivit využívají spolupráce s dalšími subjekty, nicméně míra této spolupráce se různí (nejvíce aktivní jsou Dobrovolní hasiči a Seniorský klub). Dále pak respondenti hovořili o spolupráci s místní školou (např. v rámci propagace při náboru dětí do fotbalového kroužku, půjčování prostor) a s mírním obecním úřadem (ten zajišťuje finanční podporu, patronát atd.).

V teoretické části jsem nastínila možnost zkoumat motivaci k dobrovolnictví pomocí funkční analýzy, kterou jsem bohužel nestihla zrealizovat. Využití této metody by mohlo být nápomocné například v rámci managementu dobrovolnictví v sociálních službách. Koordinátorovi dobrovolnictví by funkční analýza mohla poskytnout návod, jak identifikovat konkrétní motivy dobrovolníka, a těmto motivům přizpůsobit charakter dobrovolnické aktivity.

V průběhu vedení výzkumu se jako rizikový ukázal fakt, že výpovědi jednotlivých respondentů umožňují jejich identifikaci. O této situaci jsem s každým respondentem mluvila a identifikovala problematiku, které si respondenti nepřáli uveřejnit. S uveřejněními částmi výpovědí, použitých v této práci, respondenti souhlasili.

Výsledky výzkumu mi poskytly zajímavý vhled do tématu motivace komunitních dobrovolníků, nicméně si jsem vědoma limitů své práce, zapříčiněných nedostatkem zkušeností a možným zkreslením v rámci analýzy dat.

Závěr

Tato práce byla koncipovaná jakožto kvalitativní výzkum. V první kapitole jsem nejdříve představila základní informace o komunitě. V rámci této kapitoly jsem ve spojitosti s tématem sociální práce s komunitou také prezentovala koncept komunitní práce a komunitní sociální práce, komunitního rozvoje a dalších podobných konceptů. V druhé kapitole jsem popisovala fenomén dobrovolnictví. Popsala jsem některé jeho definice a částečně upozornila na některé problematické aspekty vyplývající z definic dobrovolnictví. Následně jsem zmiňovala zákon o dobrovolnické službě a téma managementu dobrovolnictví. V této kapitole jsem také uvedla typologizaci dobrovolnictví, zejména jsem demonstrovala rozdíly mezi kolektivním a reflexivním typem dobrovolnictví, závěrem jsem prezentovala informace o komunitním dobrovolnictví se zaměřením na jeho specifika proti „klasickému“ dobrovolnictví. V poslední kapitole teoretického rámce, jsem komentovala téma motivace k prosociálnímu chování. Nejdříve jsem se zaměřila pouze na obecné informace o motivaci, následně jsem se věnovala již konkrétním poznatkům prosociálního jednání, altruismu, hodnotám a konečně i oblasti motivace k dobrovolnictví.

V empirické části této práce jsem nejdříve popsala cíl výzkumu a výzkumnou otázku, dále jsem specifikovala výzkumnou techniku a metody sběru a následné analýzy dat. V části věnované interpretaci výzkumu, jsem nejdříve rozčlenila získané kategorie na vnější a vnitřní motivaci k dobrovolnictví, následně jsem ke každé z těchto oblastí přiřadila příslušné kategorie vyplývající z analýzy dat, šlo o následující: vnitřní oblasti motivace- Osobní důvod, Zalíbení v dobrovolnictví, Uznání, Zadostiučinění a seberealizace. U vnější motivace: Obec/ Komunita a Pomoc lidem. Z rozhovorů vyplynula další, individuální specifika, ty jsem souhrnně označila jako Osobní motivace pro dobrovolnictví. Konec empirické části práce jsem věnovala následné diskuzi nad výsledky výzkumu a informacemi získanými v teoretické části. V souvislosti s typologizací dobrovolnictví jsem zjistila, že dobrovolníky v obci Cholína lze označit jako dobrovolníky kolektivního typu, zejména pro jejich silnou vazbu k místní komunitě atd. U zkoumání druhu motivace jsem pracovala s rozlišením na reciproční, nerozvinutou a konvenční motivaci, představila jsem také rozlišení deseti kategorií motivace dle Edmonda a Dunlpa.

Možné využití zjišťování motivace jsem již částečně nastínila v diskuzi, avšak dodala bych, že některé mnou představené typologizace motivů k dobrovolnictví a jejich znalost, může organizaci hledající dobrovolníka poskytnout klíč, podle kterého dopředu pojmenují motivy, jež u dobrovolníka hledají (a samozřejmě i motivy, které možnost spolupráce s dobrovolníkem vyloučí. Tato práce může být také nápomocná dalším studentům či samotným dobrovolníkům, kteří se o tomto tématu budou chtít dozvědět víc.

Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

- Baštecká, B. (2013). *Psychosociální krizová spolupráce*. Vyd. 1. Praha: Grada
- Bendl, S. (2015). *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Vydání 1. Praha: Grada
- Bernard, J.(2011) *Endogenní rozvojové potenciály malých venkovských obcí– obtíže hledání a měření jejich vlivu*. Sociologický Ústav AV ČR, v.v.i., Praha.
- Brake, R. and Deller U. eds.(2008). *Community development: a european challenge*. Barbara Budčich Publisher
- Cakirpalogli, P.(2012).. *Úvod do psychologie osobnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada
- Čížková, J.(2000). *Přehled sociální psychologie*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Disman, M.(2002). *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum
- Frič, P.(2001). *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice: (výsledky výzkumu NROS a Agnes)*. Vyd. 1. Praha: Agens.
- Frič, P., Pospíšilová, T. (2010). *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agens.
- Frič, P., Vávra, M.(2012). *Tři tváře komunitního dobrovolnictví: neformální pomoc, organizovaná práce a virtuální aktivismus*. Praha: Agens.
- Gojová, A.(2006). *Teorie a modely komunitní práce*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Zdravotně sociální fakulta.
- Goňcová, M., Lysý, J., Rybář, R. (2013). *Občan a občanská společnost*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita
- Havrdová, Z. (2015). *Role sociálního pracovníka v komunitní práci*. Sešit sociální práce 2/2015
- Kaufmann, J. C.(2010). *Chápající rozhovor*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
- Kolářová R.(2014). *Na co (ne)myslí management dobrovolnictví*, časopis Sociální služby, č. 12, s.16-18
- Kolibová, H. (2014). *Regionální determinanty altruistického chování pro filantropii a dobrovolnictví*. Vyd. 1. Opava: Slezská univerzita v Opavě.

- Matoušek, O. a kol.(2013).*Metody a řízení sociální práce*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál
- Mlčák, Z., Zášková, H.(2013). *Prosociální charakteristiky osobnosti dobrovolníků*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta.
- Národní strategický plán, LEADER 2014+
- Navrátil, P.(2001). *Teorie a metody sociální práce*. 1. knižní vyd. Brno: Marek Zeman.
- Petroušek, M. a kol (1996) *.Velký sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Karolinum
- Plháčková, A.(2004). *Učebnice obecné psychologie*. Vyd. 1. Praha: Academia.
- Říčan, P.(2010). *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6., rev. a dopl. vyd., V Grada Publishing 2. Praha: Grada.
- Strauss, A. L., Corbinová J. M. (1999) *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Vyd. 1. Boskovice: Albert, 1999.
- Wood G., Judikis J. (2002). *Conversations on community* Tudory. Purdue University Press West Lafayette, Indiana
- Zášková, H. a Mojžíšová, A. (2011). *Psychologické aspekty dobrovolnictví v kontextu sociální práce*, časopise Sociální práce/ Sociální práce č.4, s 62-68

Elektronické zdroje

- *Dobrovolnická činnost obohacuje příjemce i dobrovolníka* Dostupné 25. 2. 2016 z: <http://www.hest.cz/cs-CZ/o-hestia/o-dobrovolnictvi>
- *Komunitní dobrovolnictví* [online]. Dostupné 12. 2. 2016 z <http://www.dobrovolnik.cz/oblasti-dobrovolnictvi/komunitni-dobrovolnictvi/>
- *Management dobrovolnictví* online]. Dostupné z: <http://www.dobrovolnik.cz/management-dobrovolnictvi/> [online]. 17.2. 2016)
- *Počet obyvatel v obcích České republiky k 1.1. 2015* [online]. Dostupné 25. 2. 2016 z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20556287/1300721503.pdf/33e4d70e-e75f-4596-930c-63406c9068d0?version=1.1>
- *Zákonem o dobrovolnické službě*. Zákon č.198/2002 v účinném znění ke dni 20. 2. 2016